

Koncepcia
rozvoja
bratislavských
brehov

DIPLOMOVÁ PRÁCA
PATRIK ÖLVECKÝ
FAKULTA ARCHITEKTURY
ČVUT V PRAZE

Koncepcia rozvoja bratislavských brehov

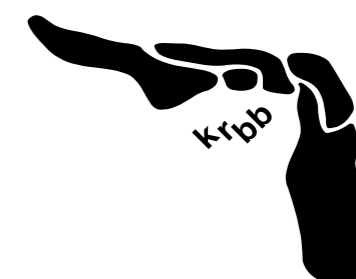
DIPLOMOVÁ PRÁCA

autor: **PATRIK ŐLVECKÝ**

vedúci práce: **prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.**

ATELIÉR MAIER - VOREL - ŠINDLEROVÁ
ÚSTAV PROSTOROVÉHO PLÁNOVÁNÍ

FAKULTA ARCHITEKTURY
ČVUT V PRAZE
MÁJ 2019

2/ ZADÁNÍ diplomové práce

Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Bc. Patrik ÖLVECKÝ
datum narození: 14/10/1994
akademický rok / semestr: 2018-2019 / letní semestr
obor: Architektura a urbanismus
ústav: 15121 / Ústav prostorového plánování
vedoucí diplomové práce: prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
téma diplomové práce: Koncepce rozvoja bratislavských brehov
viz přihláška na DP

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Cílem diplomové práce je vytvořit súvislý koncepčný dokument zameraný na predefinovanie jednotlivých úsekov nábrežia rieky Dunaj v hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave a čiastočne aj v jej okolí. Riešenie bude založené na hodnotovom posúdení veľtoku a jeho významu pre jednotlivé časti mesta v zázemí rieky a jeho cieľom bude prepojiť priestor rieky s okolitými mestskými časťami a tým integrovať rieku do jednotlivých prilahlých štruktúr a priestorov Bratislavy. Diplomová práca bude vychádzať z poznatkov a analýz spracovaných v diplomnom seminári. Na tomto základe vymedzí pozdĺž Dunaja charakteristické priestory. Pre niektoré z nich bude vypracovaná ich urbanistická, resp. krajinárska koncepcia a tá bude dokumentovaná v urbanistickom, resp. krajinárskom detaile.

2/ Pro AUI součástí zadání bude jasně a konkrétně specifikovaný stavební program
Vzhľadom k zadanej téme nie je stavebný program súčasťou zadania.

3/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

- štruktúra a priestorové členenie koridoru Dunaja v širšom území Bratislavy (1 : 20 000 ÷ ÷ 1 : 25 000)
- urbanistické resp. krajinárske koncepcie vybraných priestorov (1 : 5 000 ÷ 1 : 10 000)
- urbanisticko-krajinárske detaily (1 : 1 000 ÷ 1 : 2 000)

4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

- model urbanistického detailu

Datum a podpis studenta 12/2/2019

Datum a podpis vedoucího DP 12/02/2019

Datum a podpis děkana FA ČVUT 6.3.2019

registrováno studijním oddělením dne 12.2.2019

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

FAKULTA ARCHITEKTURY

AUTOR, DIPLOMANT: Bc. Patrik ÖLVECKÝ
Akademický rok 2018-2019, LETNÍ SEMESTR

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE:
(ČJ/SJ) KONCEPCIA ROZVOJA BRATISLAVSKÝCH BREHOV

(AJ) DEVELOPMENT CONCEPTION OF THE BRATISLAVA BANKS

JAZYK PRÁCE: SLOVENSKÝ

Vedoucí práce: prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
Ústav: 15121 / Ústav prostorového plánování
Oponent práce: Ing. arch. Zora Pauliniová

Klíčová slova
(česká): koncepce, urbanistická koncepce, strategie, urbanismus, rozvoj, břehy, nábreží, Bratislava, Dunaj

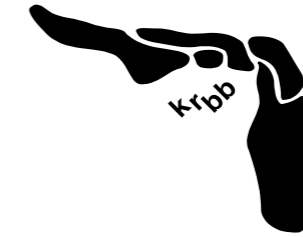
Anotace
(česká): Témou diplomovej práce je tvorba súvislého koncepčného dokumentu zameraného na predefinovanie jednotlivých úsekov bratislavského nábrežia. Koncepcia formou analýz a základných téz predstavuje najvýznamnejšie faktory tohto územia a vo fáze návrhu predkladá možné riešenia problémov, úpravy či prístupy zmien. Súčasťou práce sú detailné návrhy vybraných lokalít a charakteristických priestorov, ktoré rešpektujú zásady definované v priebehu tvorby koncepcie.

Anotace
(anglická): The theme of my diploma thesis is creation of a coherent conceptual document aimed at redefining individual sections of the Bratislava embankment. The concept of analysis and basic theses presents the most important factors in this area and presents possible solutions to problems, modifications or changes in the design phase. Detailed designs of selected localities and characteristic spaces are part of the thesis which respect the principles defined during the concept creation process.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne 24.05.2019

Ďakujem pánovi profesorovi Maierovi za ochotu a strpenie pri konzultáciách a za príjemné vedenie mojej práce.

Ďakujem hlavnej architektke mesta Bratislavy Ingrid Konrad a viceprimátorke Bratislavy Lucii Štasselovej za otvorené dvere na magistráte hlavného mesta a ochotu pomôcť.

Ďakujem aj pánovi profesorovi Dullovi za podnetné návrhy na štúdium o histórii Dunaja v Bratislave.

A ďakujem najmä mojej rodine a priateľom za vrúcne povzbudenie vtedy, keď to bolo potrebné.

○	Dokladová časť Zadanie diplomovej práce Anotácia, Prehlásenie autora Obsah
○	Úvod Predslov Cieľ koncepcie ako diplomovej práce
○	Analytická časť Historické aspekty Prvky analýzy Zhodnotenie
○	Úvahy Základné tézy
○	Rozbory prístupu Predslov Krajinné typy Lokality Vodný režim Ekologický prístup Funkčný raster
○	Detailné návrhy Budúcnosť lokalít Lokalita Prístav Lokalita Pravé nábrežie
○	Zdroje a použitá literatúra

Predslov

Mesto s riekou žije naďalej tak, akoby žiadna rieka neexistovala, ba naopak, z jej prítomnosti ťaží všetko, čo sa len dá.

Bratislavský Dunaj je unikátom, aký nájdeme len v niektorých mestách Európy. Rieka s mimoriadnou silou, rekreačným i hospodárskym využitím a bohatou históriou je nielen javom, ktorý v meste je a nič mu ho nevezme, ale aj potenciálom, ktorý má v histórii silné zázemie. Už pri prechádzaní údajov z dôb minulých narazíme na nesmierne bohaté využitie Dunaja, ba aj na udalosti, pri ktorých veľtok hral dôležitú úlohu, či už z hľadiska strategického alebo morálneho.

Napriek mimoriadnej výhode, ktorú pre Bratislavu Dunaj predstavuje, svoj dominantný charakter plní iba v zmysle predelenia mesta na dve odlišné časti s dvoma nezávislými brehmi. Autori Plánu Bratislava¹ tvrdia, že Bratislava je stále mestom pri,

a nie na Dunaji. Pri mnohých európskych i svetových metropolách si však môžeme všimnúť to, že veľká rieka, ktorá ich pretína, žije v prívetivej symbióze so všetkým, čo okolo nej je a mesto nedelí, neničí ani nenarušuje. Mesto žije naďalej tak, akoby žiadna rieka neexistovala, ba naopak, z jej prítomnosti ťaží všetko, čo sa len dá.

Ľudia v Bratislave si tejto hodnoty vedomí sú. Vznikajú nové nápady a štúdie, ktoré zahŕňajú strategické plochy v blízkosti Dunaja, reagujú pri tom aj na ich historický význam. Avšak ide len o jednotlivé iniciatívy, nekoordinované navzájom, teda takmer naisto vopred odsúdené na len čiastočný, možno žiadny úspech.

¹ VALLO, Matúš et al. Plán Bratislava. Bratislava: Slovart 2018.

Ciel' koncepcie ako diplomovej práce

*Koncepcia rozvoja bratislavských brehov,
prinesie koordinovaný náčrt vývoja, ktorý
bude minimálne regulatívny a maximálne
racionálny.*

Zmyslom vytvorenia súvislého riešenia je práve z dôvodu vyššie zmieneného snaha o jednotnosť prístupu, ako aj hľadanie cesty, akou sa má hlavné mesto Slovenska vybrať, ak chce potenciál svojho veľtoku využiť naplno. Koncepcia rozvoja bratislavských brehov, ktorú som sa rozhodol spracovať, prinesie koordinovaný náčrt vývoja, ktorý bude minimálne regulatívny a maximálne racionálny.

Dunaj aj napriek svojej neurčitosti a antisystémovosti tvorí nespochybniteľne charakter slovenského hlavného mesta. Prívlastok „mesto na Dunaji“ patrí Bratislave oprávnené a to aj napriek tomu zmienenému, že v skutočnosti je mestom pri Dunaji. Nezmenia to ani početné developerské projekty budované na nábreží v blízkosti bratislavského Starého Mesta práve v dnešnej dobe. Takto usadené stavby hoci dodávajú do miesta život a tvoria nové verejné priestranstvá, avšak (až na svetlé výnimky) len podporujú nesystémovosť výstavby a nekoordinovanú činnosť na nábreží a v priľahlých lokalitách.

Cieľom tejto diplomovej práce je navrhnuť prístupy a mechanizmy, ktoré tento vývoj zvrátia a zabezpečia, že jednotlivé projekty budú budované s ohľadom na Dunaj a nie naopak. Zároveň tento vzťah prenesú aj na celé okolie rieky, keďže zafinuje princípy, na základe ktorých bude Dunaj s týmito okolím prepojený.

Moja koncepcia stanovuje podmienky, za akých sa náš veľtok stane rešpektovanou doménou v prostredí uzavretého mesta. Stanovuje limity, za akých dodržania dosiahneme unikátne verejné priestranstvá, avšak nič nie je natoľko limitované, aby to konečnému celku prinieslo bezvýhodiskovú situáciu pri architektonickej činnosti. Prináša aj vlastné návrhy urbanistického riešenia tých miest, ktoré nápravu bezpodmienečne potrebujú. Vo všetkých prípadoch ide o jediný vzťah – vzťah okolia k rieke, ktorý je v nebezpečne veľkom množstve prípadov narušený alebo priam nerešpektovaný a zničený.

Analytická časť

Historické aspekty

Návrh regulačného plánu Veľkej Bratislavy od Josefa Mareka.

Typický záber na bratislavské Lido - kúpalisko s plážou na brehu Dunaja.

Bratislava, tak ako ju poznáme dnes, je nesporne staršieho základu než od dôb, kedy sa stala súčasťou československého štátneho zriadenia, teda v roku 1919. Avšak lokality, ktorým sa venujeme, sa vyvíjali prevažne až po tomto roku. Vznikali tu napríklad budovy stredných škôl, ktoré dodnes stoja blízko Starého mostu, či budova dnešného Slovenského národného múzea.

Aj samotný Dunaj prešiel dejinným vývojom od ďalekých dôb, čo sa ešte na mieste dnešného centra nachádzala delta rieky vlievajúca sa do mora, ktoré sa nachádzalo niekoľko kilometrov od Bratislavy, až po doby 19. storočia, kedy taliansky inžinier Lanfrancini prekopal koryto rieky tak, aby bolo vhodnejšie koncipované. V takom stave ho vidíme do dnes.

Vieme aj to, že krátko po vzniku spoločného štátu začali našich architektov a plánovačov pokúšať myšlienky o uplatnení regulačného plánu bratislavského nábrežia. Súťaž prebehla, avšak k aplikácii výsledkov, ktoré sú dielom mnohých významných architektov, nikdy nedošlo.

V prvej republike bolo pomerne populárnym symbolom Bratislavy takzvané Lido, teda mestské exteriérové kúpalisko s plážou pri brehoch Dunaja, otvorené v roku 1924. Bolo veľmi obľúbené, nakoľko archívne fotografie sú plné rekreatantov. Lido sa však do dnešnej doby nedochovalo, pretože po druhej svetovej vojne nefungovalo tak, ako malo.

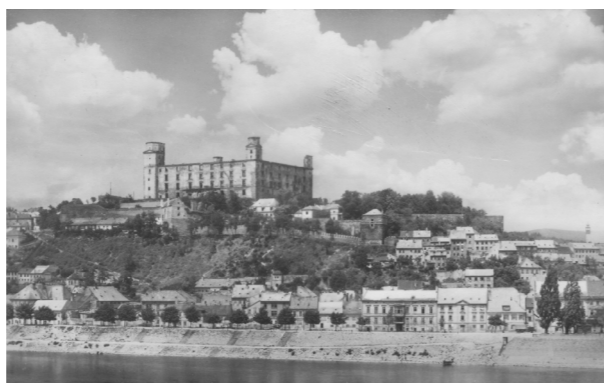
Po vojne Bratislava prišla ešte o jednu pamiatku – židovský cintorín Chatam Sofer. Pohrebisko zo 17. storočia muselo ustúpiť výstavbe električkového tunelu, dnes však na mieste stojí moderný pamätník s expozíciou.

Samotné historické centrum bolo kedysi omnoho väčšie. A to ešte za čias komunistického režimu, v 70.

rokok, v dobe, keď sa začínalo so stavbou dnešného mostu SNP. Tento architektonický skvost však so sebou priniesol veľmi veľa obetí. Kvôli výstavbe muselo padnúť niekoľko významných objektov, vrátane Neologickej synagógy, a takisto zástavba pod Hradom, štvrte, ktoré sa nazývali Vydrica a Zuckermandel. Dnes malebnú zástavbu vidíme opäť iba na fotografiách, prípadne obnovu tejto štvrte pozorujeme na modernej developerskej výstavbe nesúcej rovnaké meno.

S nábrežím sa spája ešte jedna špecifická pamiatka, ktorú dnes už nenájdeme. Podobne ako viedenský Prater, sa do roku 2003 aj na bratislavskom nábreží Dunaja nachádzal zábavný park – lunapark. Hoci ho zničila povodeň, svoju funkciu z dôvodu klesajúcej návštevnosti prestal plniť už omnoho skôr. Nachádzal sa tu približne 50 rokov.

Nepochybne významným historickým prvkom je samotný Sad Janka Kráľa. Keďže ide o najstarší verejný park v Strednej Európe, zaslúži si mimoriadny prístup aj z hľadiska ochrany i z hľadiska výskumu aktivít, ktoré v jeho tesnej blízkosti prebehli. Vybrať môžeme divadlo Aréna, ktoré vzniklo na mieste bývalého amfiteátra, zaniknutý lunapark a koľaje viedenskej električky a spomínané Lido.

Vydrica v bratislavskom podhradí.

Bratislavský lunapark, ktorého súčasťou bolo ruské koleso, dráha a ďalšie zábavné atrakcie.

Prvky analýzy

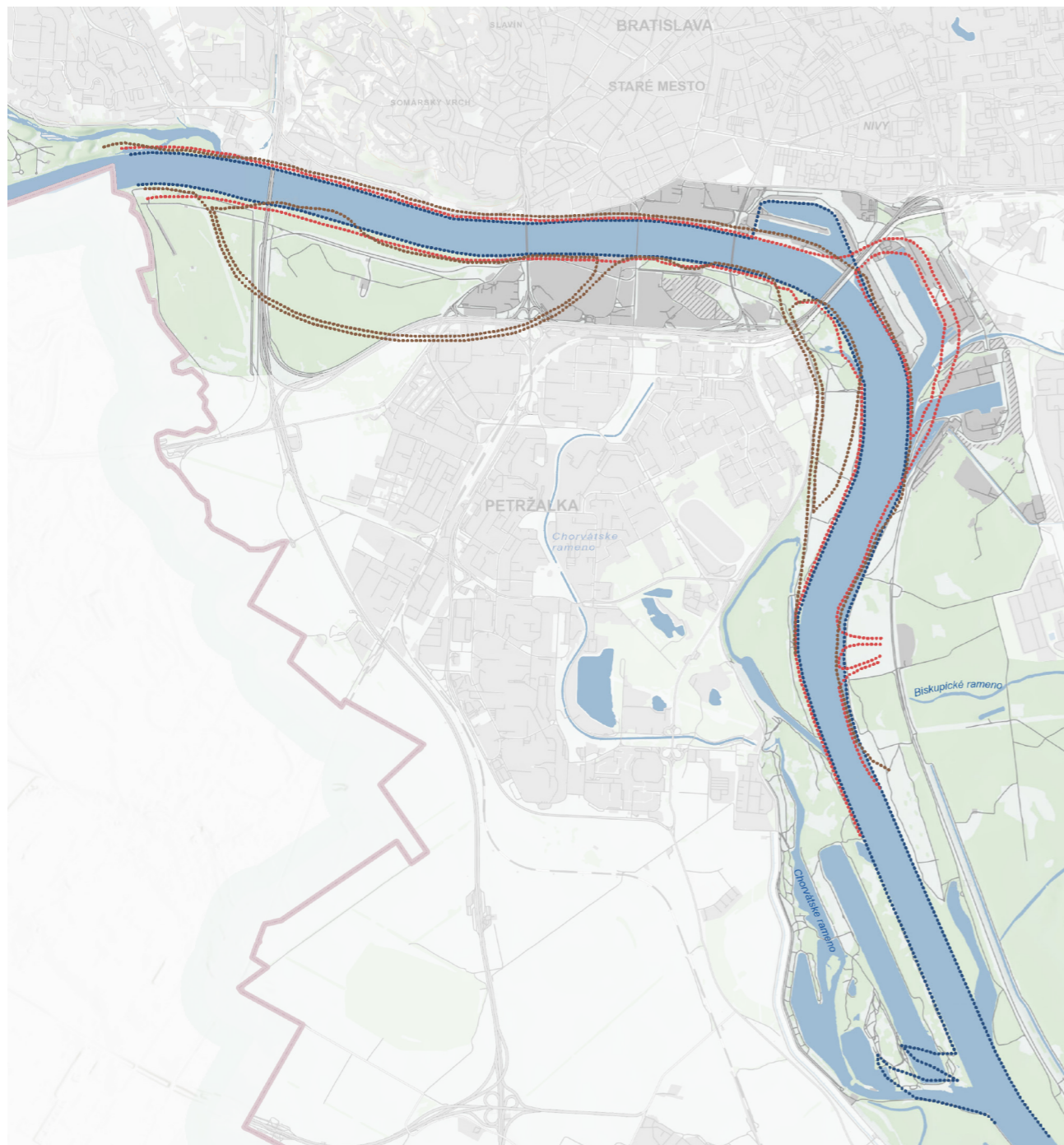
Analýza bratislavských brehov nie je jednoduchým procesom. Okrem podrobného prieskumu materiálov, máp, mediálnych informácií a literatúry, spočíva aj v schopnosti poňať z rozhovorov s ľuďmi tie najdôležitejšie fakty.

V rámci analytickej časti som vykonal rozhovory s hlavnou architektkou hlavného mesta Bratislavy i viceprimátorkou mesta, riaditeľom sekcie územného plánovania i vzájomnú komunikáciu s osobnosťami odvetvia vodohospodárstva, ktorí pracujú na vízii Bratislavského dunajského parku.

Revitalizácia Dunaja v Bratislave a jeho podriadenie potrebám moderného, ale aj šetrného mesta, je hlavnou otázkou mnohých iniciatív, ktorých prieskum som taktiež vykonal. Zmyslom takýchto prieskumov bolo spracovať informáciu o tom, akým smerom sa jednotliví developeri so súčinnosťou mesta chcú uberať, ale zároveň posúdiť, či takéto kroky verejnosť víta a je odhodlaná ich tolerovať. Mnohé totiž vychádzajú aj zo v súčasnosti platných plánovacích dokumentácií, z ktorých niektoré sa venujú priamo oblastiam, na ktoré sa v koncepcii sústreďujeme.

Podrobná analýza teda obsahuje tieto prvky, postupne graficky znázornené nižšie:

- 1 Vývoj koryta Dunaja
- 2 Historické vrstvy
- 3 Typy okolitej krajiny
- 4 Aktivity v priestore okolo Dunaja
- 5 Bariéry
- 6 Zanedbané územia
- 7 Zámery a územné plány zón

1 Vývoj koryta Dunaja

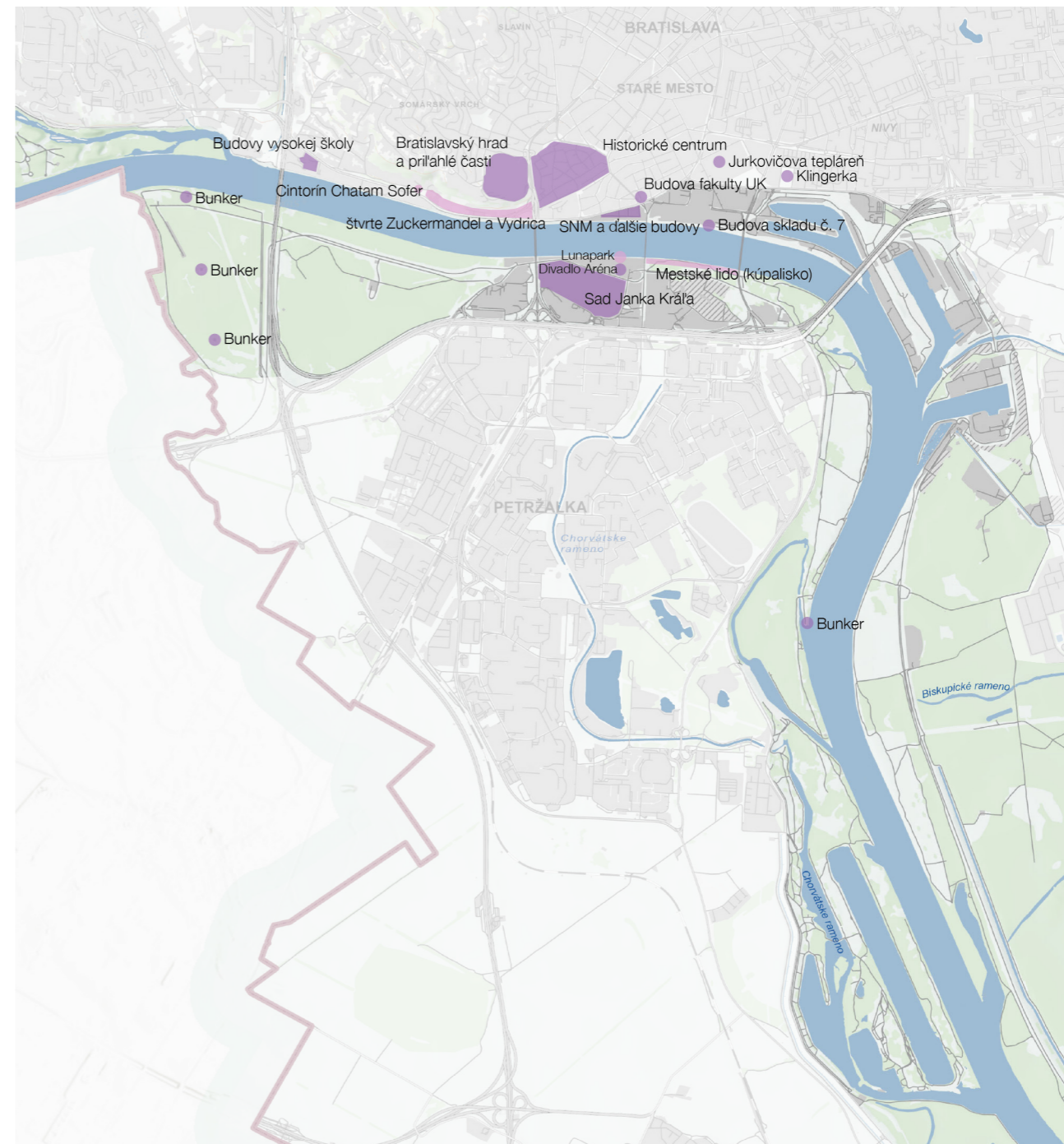
Dunaj nebol vždy rýchlou riekou v rovnom a pravidelnom koryte, i keď živlom bol nepochybne vždy.

Najväčšiu zmenu zaznamenávame v období konca 19. storočia, kedy do Bratislavy prichádza inžinier Grazioso Enea Lanfranconi - autor regulácie tokov mnohých uhorských riek. Práve vďaka nemu nastala premena koryta Dunaja do dnešnej podoby.

Je po ňom gramaticky nesprávne pomenovaný most Lafranconi.

- 1809
- 1889
- 1934
- 2019

2 Historické vrstvy

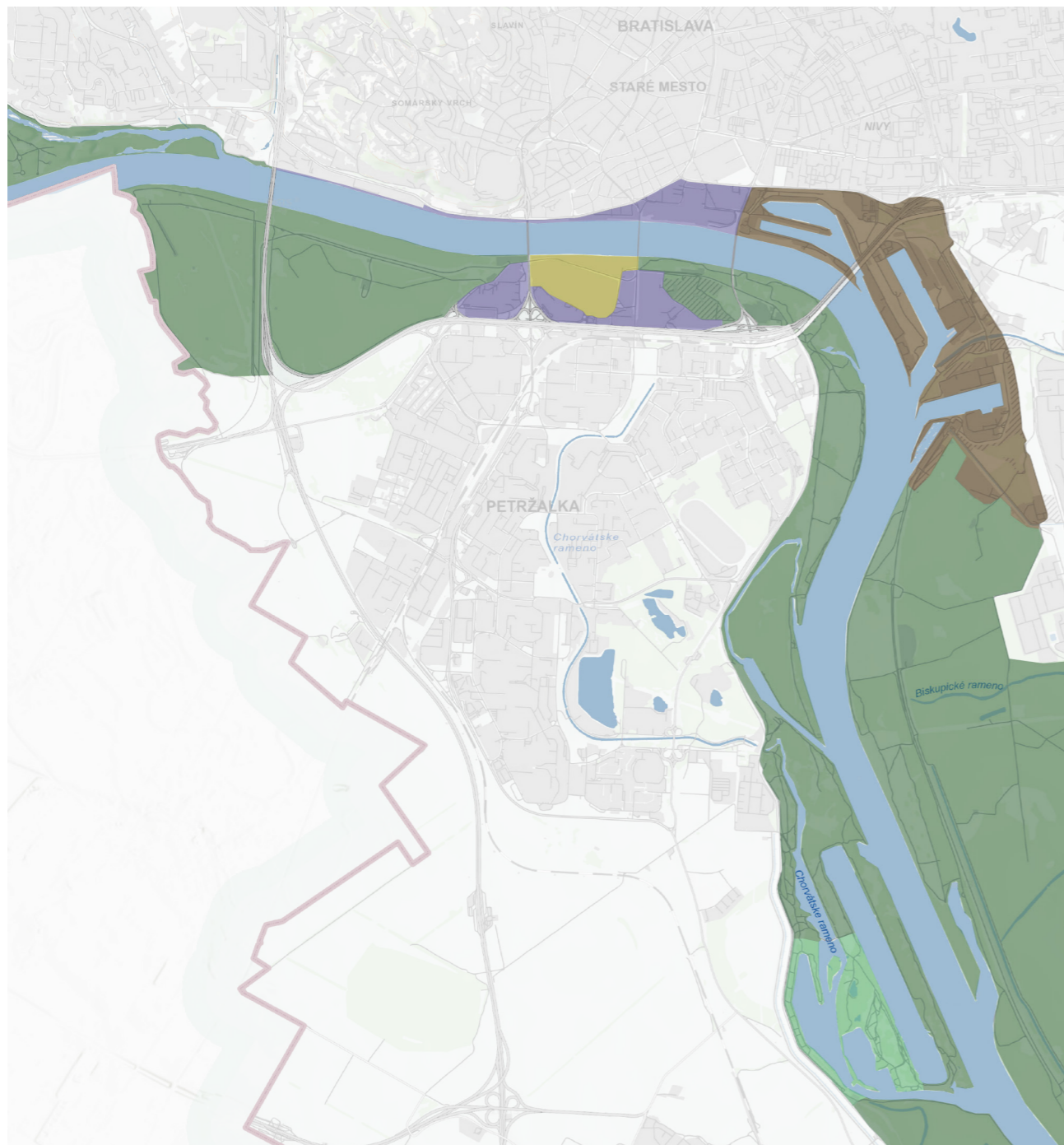
Na niektoré funkcionality a vrstvy v okolí Dunaja môžeme v súčasnosti nazerať iba z pohľadu dejín.

Zanikli mnohé významné funkcie, ako prírodné kúpalisko Lido v blízkosti súčasného mostu Apollo, či celé štvrte Vydrica a Zuckermandel, ktoré podľahli jednak novej výstavbe a jednak aj svojej komplikovanej štruktúre.

V druhej rovine stojí však hoci malé, ale zachované historické centrum s Hradom a mnohé nemenej významné malé pamiatky.

- HISTORICKÉ VRSTVY PRÍTOMNÉ
- HISTORICKÉ VRSTVY ZANIKNUTÉ

3 Typy okolitej krajiny

Okolie Dunaja je veľmi rozmanité. To je veľkou prednosťou Bratislavy, avšak v dnešnom stave aj veľkým problémom, nakoľko to, ako s takouto diverzitou narábať, je otázne. Máme tu krajiny:

- PRÍRODNÚ (definovaná divokou prírodou bez viditeľného zásahu človeka)
- POLOPRÍRODNÚ (využívaná na rekreáciu, prírodná, avšak s viditeľným zásahom človeka)
- MESTSKÚ (urbanizované a zastavané prostredie)
- PARKOVÚ (mestský park, krajinný park)
- PRÍEMYSELNÚ (krajina znečistená, nepriestupná a narušená)

- PRÍRODNÁ KRAJINA
- POLOPRÍRODNÁ KRAJINA
- MESTSKÁ KRAJINA
- PARKOVÁ KRAJINA
- PRÍEMYSELNÁ KRAJINA

4 Aktivity v priestore okolo Dunaja

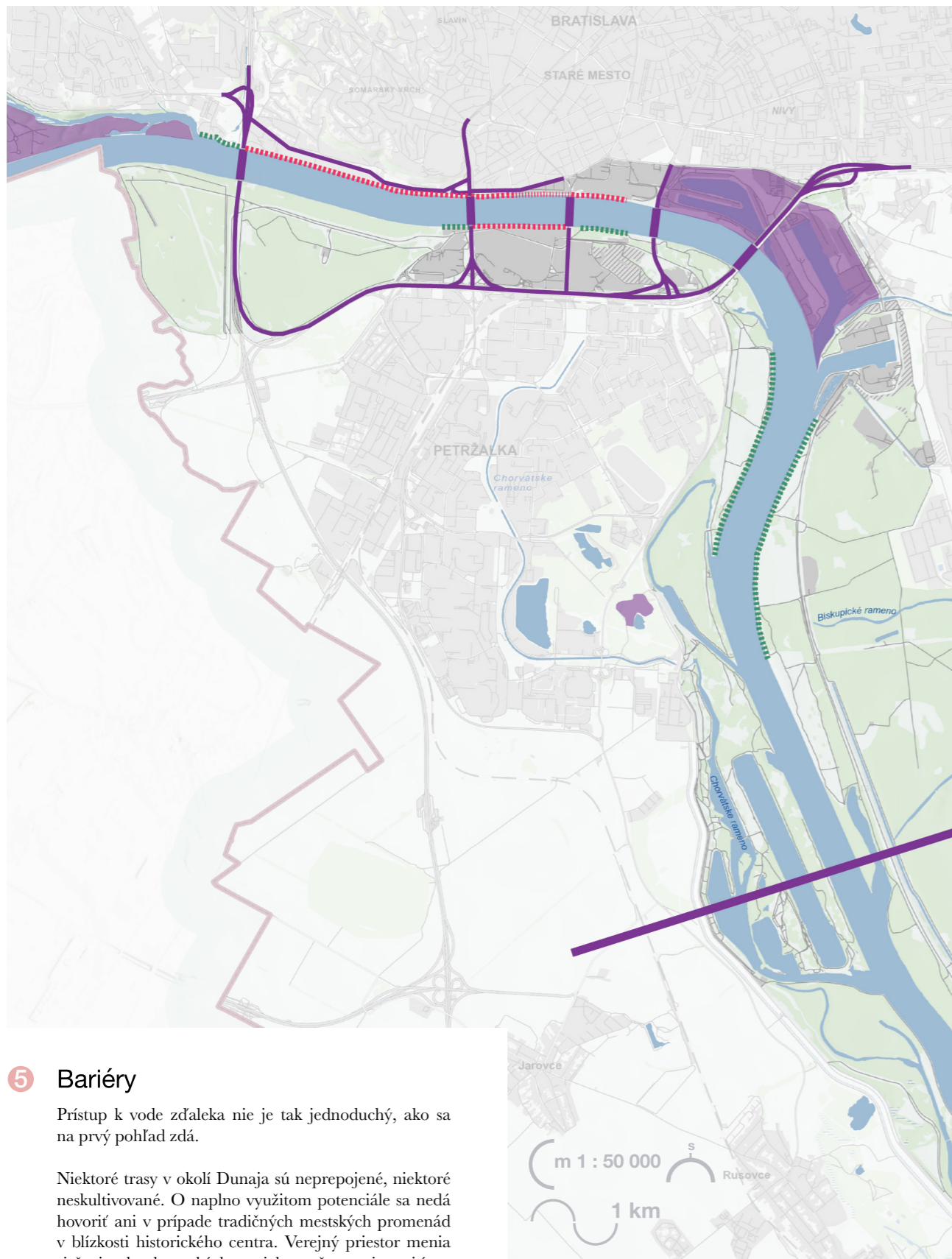
Dunaj by mal byť strhujúci, mal by žhavou silou priťahovať všetko, čo môže ťažiť z jeho blízkosti.

Napriek tomu sme svedkami, že najviac aktivít sa v okolí rieky nachádza len v centrálnej časti mesta, na východnom a severnom brehu. Ten bol dokonca kedysi tiež vytváraný tak, že vstupy do budov boli Dunaju odvrátené.

Zvyšok brehov spí.

- ★ VÝZNAM CELONÁRODNÝ
- ★ VÝZNAM REGIONÁLNY
- ★ VÝZNAM CELOMESTSKÝ
- ★ MIESTA VÝZNAMNÉ Z HĽADISKA PRÍRODY

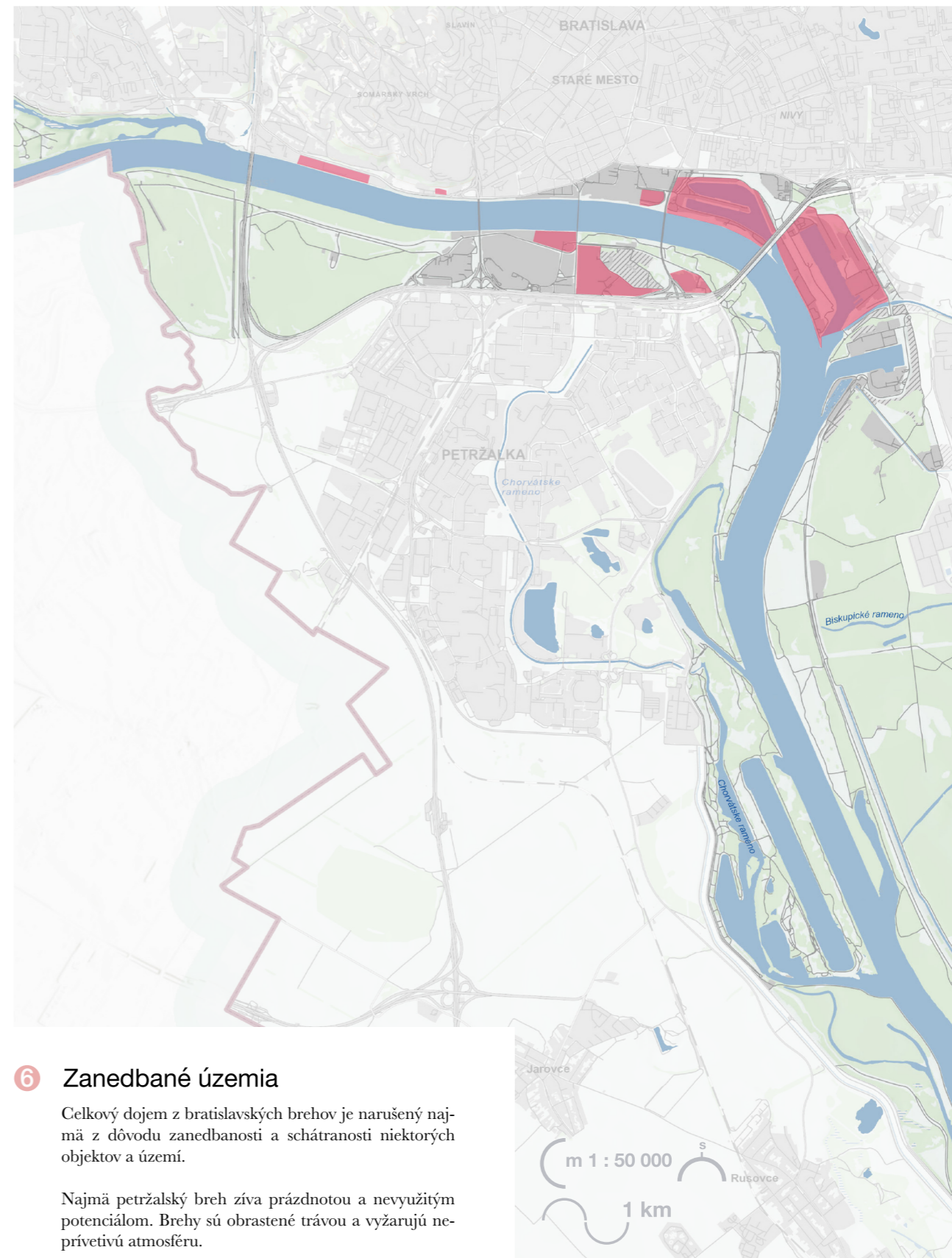

5 Bariéry

Prístup k vode zďaleka nie je tak jednoduchý, ako sa na prvý pohľad zdá.

Niektoré trasy v okolí Dunaja sú neprepojené, niektoré nesokultivované. O naplno využitom potenciále sa nedá hovoriť ani v prípade tradičných mestských promenád v blízkosti historického centra. Verejný priestor menia riešenia developerských projektov, často aj pozitívne (Eurovea), ktoré však vznikajú bez nadväznosti a neucelene. Súvislý prechod nábregím, najmä k zeleným plochám ďalej od centra, neexistuje. Najjužnejšie naviac vzniká nové premostenie cez Dunaj v rámci výstavby nultého obchvatu. Cesta bude prechádzať ponad jazerá a vzácné prírodné územia.

- TRASA NEKULTIVOVANÁ
- TRASA PRÍRODNÁ
- BARIÉRY DOPRAVNÉ
- MOSTY, VEĽKÉ ZÁSAHY
- MESTSKÁ PROMENÁDA
- MIESTA TVORIACE BARIÉRU

6 Zanedbané územia

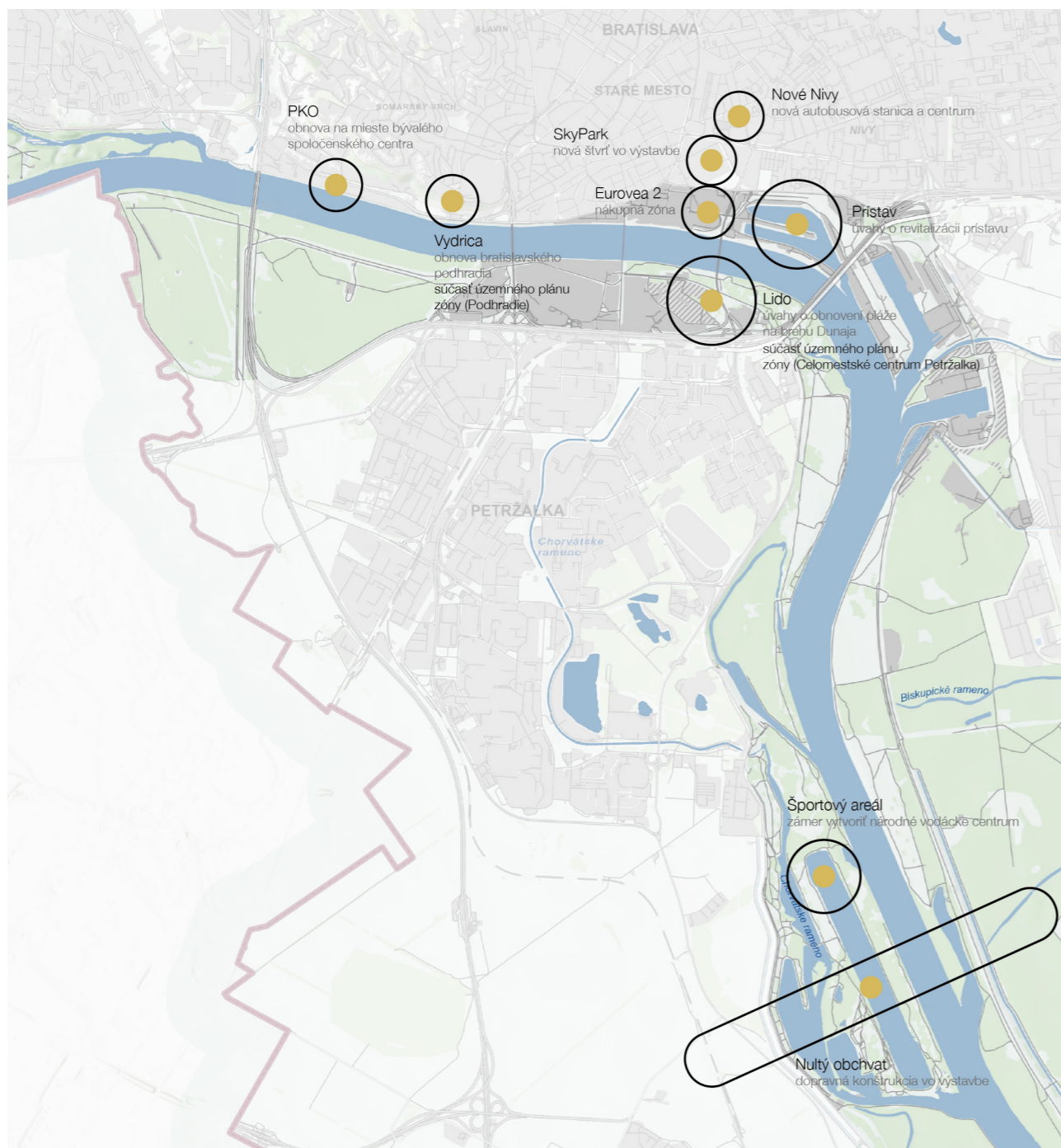
Celkový dojem z bratislavských brehov je narušený najmä z dôvodu zanedbanosti a schátranosti niektorých objektov a území.

Najmä petržalský breh živa prázdnotou a nevyužitým potenciálom. Brehy sú obrastené trávou a vyžarujú neprívetivú atmosféru.

Bratislavský prístav je taktiež územím, ktoré celkový dojem naruša, avšak správne využitie a konverzia by miestu veľmi prospeli.

- CHÁTRAJÚCE MIESTA

Zhodnotenie

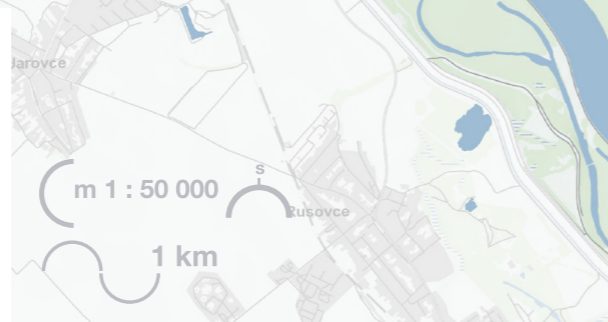

7 Zámery a územné plány zón

Okolie Dunaja je už v súčasnosti plné zmien, ktoré sú buď na papieri alebo v procese výstavby.

Ide najmä o developerské projekty, ktoré by sme mohli radiť k tým menej unikátnym pre mesto ako hodnotu, ale aj o premyslené koncepčné riešenia, ktoré sú v procese úvah či neistej budúcnosti.

Zároveň môžeme pozorovať už rokmi schválené územné plány zón, ktoré definujú výstavbu v rozličných lokalitách a regulujú ju.

Rôznorodosť okolitej krajiny

V okolí Dunaja nájdeme rôzne typy krajín a celkov, čo v mnohých podobných mestách nenájdeme.

Možnosť využitia Dunaja hospodársky i rekreačne

Dunaj je nebezpečná rieka len vtedy, ak nie je súčasťou celku. Hospodárskemu využitiu slúžil vo svojej dlhej histórii, avšak toto vždy dokázal skĺbiť aj s rekreáciou.

Blízkosť Sadu Janka Kráľa

Blízkosť najväčšieho parku v meste je pre sociálne využitie v okolí rieky veľkým pozitívom.

Priemyselné areály s potenciálom viacsmerného využitia

Mnohé areály pri Dunaji majú šancu plniť svoje nové funkcie, ktoré sa budú premiešavať.

Nepreviazanosť na historické faktory okolia

V okolí Dunaja sa v minulosti združovalo veľa zaujímavých aktivít. Dnes ich nevidieť.

Nesúvislosť promenád, nespojitosť lokalít

Rôznorodosť, ktorá je výhodou, na seba nenadväzuje, čo je zase negatívom. Rovnako tak aj lokality, ktoré sa za nábrežiami nachádzajú, s nimi nemajú dostatočný kontakt.

Zanedbanosť brehov

Najmä z petržalskej strany nás brehy odrádzajú.

Developerská výstavba bez myšlienky k Bratislave

Zaiste, na brehu Dunaja vznikajú zaujímavé architektonické diela, tie by sa však mohli nachádzať v ktoromkoľvek meste. Chýba im odkaz typický len pre Bratislavu.

SILNÉ STRÁNKY

SLABÉ STRÁNKY

PRÍLEŽITOSŤI

HROZBY

Súčinnosť viacerých iniciatív s rovnakým cieľom

Ak iniciatívy, ktoré sa snažia o lepšie mesto, spoja sily, vznikne efektívny výsledok.

Vyhlásenie národného parku Podunajsko

Bohatá príroda v okolí rieky je dlhodobou stredobodom pozornosti a viaceré organizácie vyvíjajú tlak na vyhlásenie národného parku. Došlo by tak k mimoriadnej ochrane a zároveň lukratívnym možnostiam rekreácie.

Povodne, na ktoré Bratislava nemusí byť pripravená

Mesto zasiahli povodne už viackrát a poučilo sa. Avšak hrozba existuje vždy. Dotýka sa to najmä petržalských nábreží Dunaja, ktoré sú v značne veľkej záplavovej zóne.

Nezujem developer o estetiku nábrežia

Príklad z obchodného centra Eurovea je unikátny, avšak niektorí developeri nemusia mať vždy tak ohľaduplné ciele. Nábrežie je treba chrániť za každú cenu.

Ničenie prírody zo strany niektorých organizácií a skupín

V hodnotných prírodných rezerváciách môže dôjsť k ťažbe dreva, ak jej sme svedkom už dnes. Rovnako tak môžu byť tieto prírodné bohatstvá vystavené nebezpečeniu zo strany lesníkov, developerov, či z dôvodu nečinnosti ochranných organizácií.

SWOT analýza bratislavských brehov

Analýza, ktorú som vypracoval, nám dáva jasné znamenie, že aj keď projekty a zámery v okolí Dunaja dostupné sú, ba čo viac, podieľa sa na nich značná časť odbornej architektonickej obce a zďaleka nejde iba o komerčné developerské projekty, tieto nie sú uceleného charakteru a to môže mať na celkovú kompaktnosť nábreží veľmi zlý efekt.

Zjavne najpozitívnejším dojmom pôsobí iniciatíva Nové Lido, ktorá nielenže navrhuje veľké verejné priestranstvo na brehu rieky, ale aj reaguje na historické súvislosti, v tejto oblasti pre Bratislavu tak príznačné.

Urbanizované mestské plochy v celkovom pohľade značne ustupujú plochám prírodným. I to značí, že priestor okolo Dunaja je unikátom, zato však ne-

správne využitým. V okolí sa nenachádza žiaden priestor pre športové aktivity, kultivované promenády sú viditeľné len v najväčšej blízkosti centra a hneď na to – opačný breh z petržalskej strany – zívá prázdnotou, vytvára dojem nekultivovanosti a priestoru, ktorý ľudia navštevovať nechcú, pretože pôsobí nebezpečne a nevlúdne.

Z analýzy príkladov z európskych nábreží (prevažne tých dunajských) vyplýva, že v ich blízkosti sa združujú najmä športové aktivity. Nemožno tvrdiť, že by sa v mestách ako Viedeň či Regensburg vytvárali iba súvislé plochy pre pobyt obyvateľov, združovanie aktivít v blízkosti rieky je však jasne viditeľné.

Aktivity vznikajúce zo spontánnosti či v zmysle spolupráce s developermi a inými iniciatívami sú však

v Bratislave viditeľné. Už niekoľko rokov je vybudovaná takzvaná Magio pláž, ponúkajúca spoločenské a športové vyžitie. Napokon, to na nábreží má svoju tradíciu. Už v 19. storočí sa tu nachádzali veslárske kluby, ktoré už dnes v takej podobe nevidíme. Práve na tieto poznatky, rovnako tak aj na kultúrne vyžitie, ktoré predstavuje existujúce divadlo Aréna, môžeme nadväzovať. Všetky tieto aktivity sa združovali v okolí Sadu Janka Kráľa, ktorého potenciál je veľmi veľký.

Dunaj sa všeobecne považuje za živel a za riekku divokú. To síce odporuje myšlienke budovať na ňom ustálenú a frekventovanú sieť verejnej dopravy (napríklad tá by z mnohých analýz ani nebola účinná a ekonomická), zmysel však má z hľadiska histórie, keď takzvaný propeller stáby forma mestskej dopravy po Dunaji premával.

Základné tézy

Prvotná idea koncepcie rozvoja bratislavských brehov stojí na základoch trojitého princípu. Ten stavia Dunaj do roly významného subjektu, ktorý priamo zasahuje do diania – ako tvorca hodnôt, ako lákadlo pre ľudí a ako dejisko procesov.

Dunaj ako lákadlo pre ľudí

- b1** Dunaj musí byť spätý s okolím, aby sa k nemu ľudia vedeli dostať.
- b2** Musia ho využívať!

Dunaj ako tvorca hodnôt

- a1** Dunaj nemá segregovať seba a okolie, ale ich spájať navzájom.
- a2** Má hostiť viac zaujímavých inštitúcií.
- a3** Má byť obkolesený prírodným bohatstvom.

Dunaj ako dejisko procesov

- c1** Dunaj musí spájať nielen ľudí, ale aj jednotlivé lokality.
- c2** S Dunajom sa musí komunikovať.
- c3** Musí byť symbolom ekológie.

Konečné znázornenie idey vyzdvihuje princíp, aký je viditeľný v celej koncepcii. Body, ktoré vychádzajú z trojitého princípu, sa pretavujú samostatne do každého prístupu, aký je použitý na výsledné riešenia a návrhy.

Dunaj ako tvorca hodnôt

a1 *Dunaj nemá segregovať seba a okolie, ale ich spájať navzájom*

V mnohých lokalitách je rola Dunaja ohrozená tým, že hranica medzi ním a štruktúrou, s ktorou susedí, je natoľko striktná, že tento priestor neplní pre spoločenské alebo hospodárne využitie mesta žiadny účel. Jednoduchšie povedané, na to, aby lokalita z prítomnosti rieky naozaj ťažila, nie sú využité žiadne prostriedky. To vidíme na mnohých miestach petržalského nábrežia Dunaja i v prípade susedstva rieky s priemyselnými areálmi.

a2 *Dunaj má hostiť viac zaujímavých inštitúcií*

Dunaj nie je len o tečúcom toku vody, ale aj o pociťte, ktorý takýto prvok do mesta vnáša. Rieka môže pôsobiť na všetky city človeka a to je možné využiť. V blízkosti nej by sa mali nachádzať zaujímavé miesta spojené s kultúrou a umením. Skvelým príkladom je galéria Danubiana, nachádzajúca sa ďalej od centra mesta. Príklady vidíme aj v iných európskych mestách. V Prahe sa v blízkosti Vltavy nachádzajú početné galérie a múzeá.

a3 *Dunaj má byť obkolesený prírodným bohatstvom*

Prebehli už mnohé diskusie o vysokej hodnote bratislavského Dunaja, nakoľko takú bohatosť ako má Bratislava nemá mnoho miest v Európe, tobôž nie v strednej Európe. Sú tu nakope hlučné bulváre plné ľudí, susediace sovietske sídliská, parky, promenády na nábrežiach, lesy i lesoparky. Práve posledné spomínané prírodné hodnoty treba uchovávať a čo najviac chrániť – pred činnosťou lesníkov, znečisťovaním zelene i podzemnej vody, nekalou činnosťou a akoukoľvek výstavbou.

Dunaj ako lákadlo pre ľudí

b1 *Dunaj musí byť spätý s okolím, aby sa k nemu ľudia vedeli dostať*

Nestačí tvoriť príjemné verejné priestranstvá v blízkosti nášho veľtoku. Nestačí spájať ho s mestom výstavbou a promenádami tak, aby sa nám zdalo, že k nemu patrí. Je potrebné myslieť v súvislostiach – do diaľky. Zabezpečiť, aby ľudia, ktorí v blízkych lokalitách žijú, mali dostupných veľké množstvo ciest k Dunaju. Len tak zabezpečíme, aby sa Dunaj pre ľudí otvoril a aby ho nepovažovali iba za živel.

b2 *Dunaj musia ľudia využívať*

Turistika a rekreačné využitie plynulo nadväzuje na predchádzajúci bod. Prepojenie lokalít s Dunajom a prilákanie obyvateľov k rieke na hocikto-

rom jej úseku, dáva zmysel iba vtedy, ak títo obyvatelia budú mať na to dôvod. Máme dostupné veľké množstvo rekreačného využitia, ktoré je pre okolie nábrežia ako stvorené. Netreba tvoriť prvoplánové športové centrá, ale prirodzené plochy, ktoré ľudia využijú automaticky a bezprostredne.

Dunaj ako dejisko procesov

c1 *Dunaj musí spájať nielen ľudí, ale aj jednotlivé lokality*

Lokality nie je potrebné spájať iba s Dunajom, ale aj navzájom cez sieť promenád popri Dunaji, ktoré nebudú nikde prerušené. Vzniknú tak nové verejné priestranstvá napojené na tie existujúce, ktoré taktiež prejdú drobnohľadom renovácie. Je pri tom potrebná sviežosť, ale jednoduchosť.

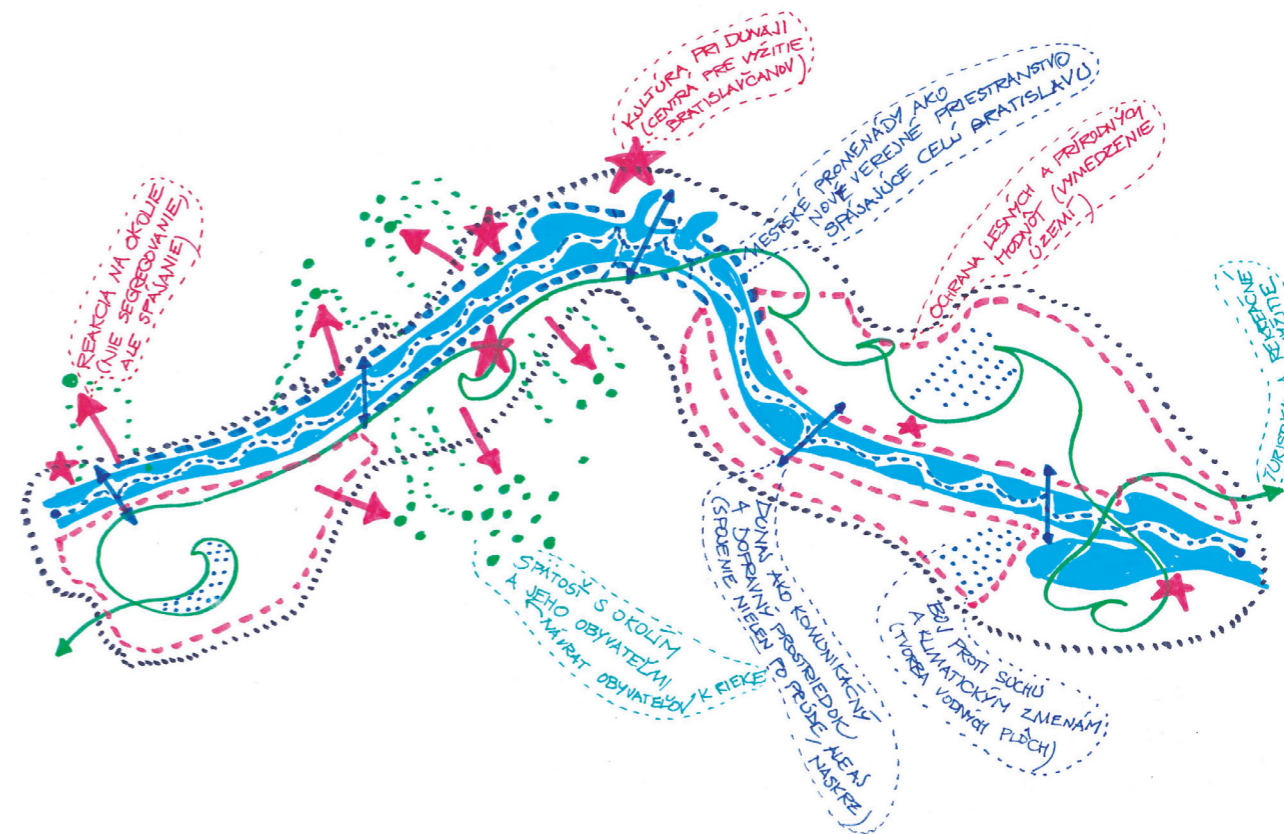
c2 *S Dunajom sa komunikuje*

Dnes môžeme na Dunaji vidieť vyhlídkové lode a lodné hotely či reštaurácie. Kedysi po ňom plával propeller, ktorý prevážal pasažierov z jednej strany na druhú a odstraňoval pocit rieky ako prekážky. Dunaj musí byť komunikačný i dopravný prostriedok nielen po prúde, ale aj naskrz, a doprava po ňom by mohla byť jednou z variant mestskej dopravy.

Dunaj ako symbol ekológie

c3 V dobe globálneho otepľovania je každý zdroj vody cenný. V blízkosti Dunaja by mala byť záruka, že voda z neho bude vždy dostupná a chránená. Mali by tu vzniknúť ďalšie vodné plochy, ktoré budú umelými zásobárňami, na ktoré sa mesto bude môcť spoľahnúť v novej horšej budúcnosti. Budú tu aj prírodné čističky vôd, močariská, obnovené zaniknuté ramená a navrátená zašlá biodiverzita.

Na prístupy predstavené v týchto tézach budú nadväzovať ďalšie časti koncepcie, najmä v tejto časti knihy a nasledujúcej. Pri každom prípade bude uvedená téza, ktorej sa prístup týka, jej označením (napr. a1).

Prvotná skica mojej idey ako pracovať s bratislavskými brehmi. V konečnej koncepcii niektoré prvky chýbajú, vidieť teda vývoj uvažovania a najmä vplyv faktorov, ktoré sa objavili počas analytickej činnosti.

Rozbory prístupu

Predslov

Predstavená idea celej koncepcie v zmysle ôsmich základných téz predstavuje jasné smerovanie tejto koncepcie. Na jej základe je možné pokračovať v ďalšom návrhu riešení na skvalitnenie jednotlivých lokalít. Pre to je ale potrebné dané lokality najskôr vymedziť na princípe určitých faktorov. Jedným z nich je aj krajinný typ územia, nakoľko miesta s jednotným krajinným typom môžu prirodzene tvoriť samostatne vyčlenenú lokalitu.

V tejto kapitole sa teda budeme venovať princípom, ktoré vychádzajú zo základných téz a pretavujú sa priamo do reálnych návrhov pre charakteristické lokality, a to v troch základných podkapitolách po určení krajinných typov a zadefinovaní lokalít – Vodný režim, Ekologický prístup, Funkčný raster. Tieto zložky budú následne prenesené do komplexnejších návrhov o budúcnosti lokalít v kapitole Detailné návrhy.

Podkapitola *Vodný režim* predstaví faktory ovplyvňujúce správnu funkčnosť vodnej cesty v Bratislave a zároveň riešenia či úpravy, ktoré by pre riekku boli výhodné. Znázorní všetky informácie o vodnom toku a jeho súčastiach.

Podkapitola *Ekologický prístup* nazrie na prírodu v okolí rieky, ale aj riekku samotnú, veľmi detailne a predstaví prístupy, ktoré dopomôžu k zdravému životnému prostrediu nielen pre okraje rieky, ale aj pre celú Bratislavu.

Podkapitola *Funkčný raster* rozprestrí kompletný súhrn funkcií v blízkosti brehov (v nami sledovaných lokalitách a územiach) a na prehľadnej štatistike zadefinuje, čím riekka v meste je a čím bude – z hľadiska aktivít, ktoré sa okolo nej sústreďujú. Tento prístup bude detailnejšie znázornený aj v podkapitole Budúcnosť lokalít v nasledujúcej kapitole.

Krajinné typy

V okolí Dunaja sa nachádza v analýze už zmienených niekoľko typov krajiny a prostredia, rozdeľných nasledovne: krajina prírodná, medziprírodná, mestská, parková a priemyselná. Z hľadiska mesta a rieky majú významný potenciál všetky, avšak z hľadiska ich ochrany, možností, aké ponúkajú a cieleného stavu, musíme rozlišovať prístup, akým sa im budeme venovať.

Krajina prírodná

(definovaná divokou prírodou bez viditeľného zásahu človeka)

Okolie Dunaja je typické hrubým prechodom do voľnej krajiny, a to často aj v jasnej oponentúre k mestskému prostrediu na náprotivnom brehu. Prírodnú krajinu charakterizujú zalesnené plochy a stepné územia s hlavnými a bočnými trasami pre zachovanie priestupnosti. Najmä v lokalitách Pečnianskeho lesa a Petržalského brehu sú vybudované hrádze, dnes hojne využívané cyklistami, bežcami a turistami. Hrádze ochraňujú okolité časti lokality pred rozvodnením Dunaja, keďže hraničia s inundačným územím.

Krajina medziprírodná

(využívaná na rekreáciu, prírodná, avšak so zásahom človeka)

Oblasti dvoch veľkých ramien Dunaja v sledovanom území. Ide o veľmi hodnotné lokality, v ich okolí je však viditeľná činnosť stavebná či aktivita ľudská. V lokalite Jaroveckého ramena existuje možnosť výstavby športového areálu a prekvitá tu výstavba hausbótov, navyše prebieha výstavba rýchlostnej komunikácie priamo nad prírodnými plochami. Medzi týmito miestami je však naďalej viditeľná nedotknutá príroda, ktorá je vysokou hodnotou aj pre už zmienené aktivity. Pokiaľ bude pomer medzi nimi zachovaný, hodnota prírodná nebude ohrozená.

Pre každý typ krajiny predstavujem ich status, typický charakter a možný spôsob budúceho zaobchádzania tak, aby komplexný prístup k Dunaju vyhovel vytýčeným ôsmim základným tézám a základným znakom týchto typov krajín.

Ciele

- . pre lokality je potrebné definovať ochranný režim a stanoviť, na čom stojí ich prírodná hodnota;
- . keďže chceme zabezpečiť všestrannú priestupnosť, je potrebné nájsť miesta, ktoré ju zabezpečia, a to bez narušenia celistvosti prírody, jej hodnoty a estetiky;
- . rekreačné využitie musí byť ponechané a navyše dobudované, ochranný režim rozhodne nemá byť prekážkou k zostaveniu siete rekreačných bodov (tzv. rekreačných hubov), ktoré budú mať v týchto lokalitách nekomercializovaný charakter.

Ciele

- . lokality môžu prekvitať koordináciou činností, ktoré spoja ochranný režim s väčšou aktivitou ľudí;
- . lokality sú sústredené na vodné plochy, ktoré v nich ležia, priestupnosť lokalít tak treba vytvoriť bez narušenia týchto plôch a prístupu k nim;
- . budovanie rekreačných hubov a dotvorenie ponuky športových a veslárskych klubov.

Krajina mestská

(urbanizované a zastavané prostredie)

Mestská krajina je tá, v ktorej nájdeme rušné bulváry, mestské promenády, verejné priestranstvá s lavičkami, budovy inštitúcií, bývanie. Sú to lokality s bežným mestským životom ľudí. Tieto majú pre každodenný pobyt obyvateľov najväčší potenciál, avšak nesmú byť samostatnou entitou. Zmienené mestské promenády v nábrežných oblastiach pozostávajú z chodníkov, cyklotrás a zelených pruhov. Nie všade však majú rovnaký charakter a dokonca ani vzájomnú spätosť.

Krajina parková

(mestský park, krajinný park)

Parková krajina v sledovanom území charakterizuje iba oblasť v okolí Sadu Janka Kráľa a Tyršovho nábrežia, ktorá je zväčša nezastavaná a neurbanizovaná. Typické sú zelené plochy a verejné priestranstvá spojené s rôznymi aktivitami, od minulého storočia značne ochudobnenými. Prioritou tohto typu krajiny by mala byť snaha o prilákanie čo najväčšieho počtu rekreatantov.

Krajina priemyselná

(krajina znečistená, nepriestupná a narušená, krajina brownfieldu)

Precízne dedičstvo priemyselnej architektúry na jednej strane, chátrajúce uzavreté a nepriestupné lokality na strane druhej. Krajina priemyselná je viditeľná takmer pri centre Bratislavy, a tiež v spätosti s krajinou prírodnou, avšak ich tupé vzájomné hranice prekážajú jednotnému prístupu a jasnej priestupnosti. Úseky priemyselnej krajiny by sa však mohli stať vyhľadávanými časťami mesta a prispieť k pozdvihnutiu rieky v rámci neho.

Ciele

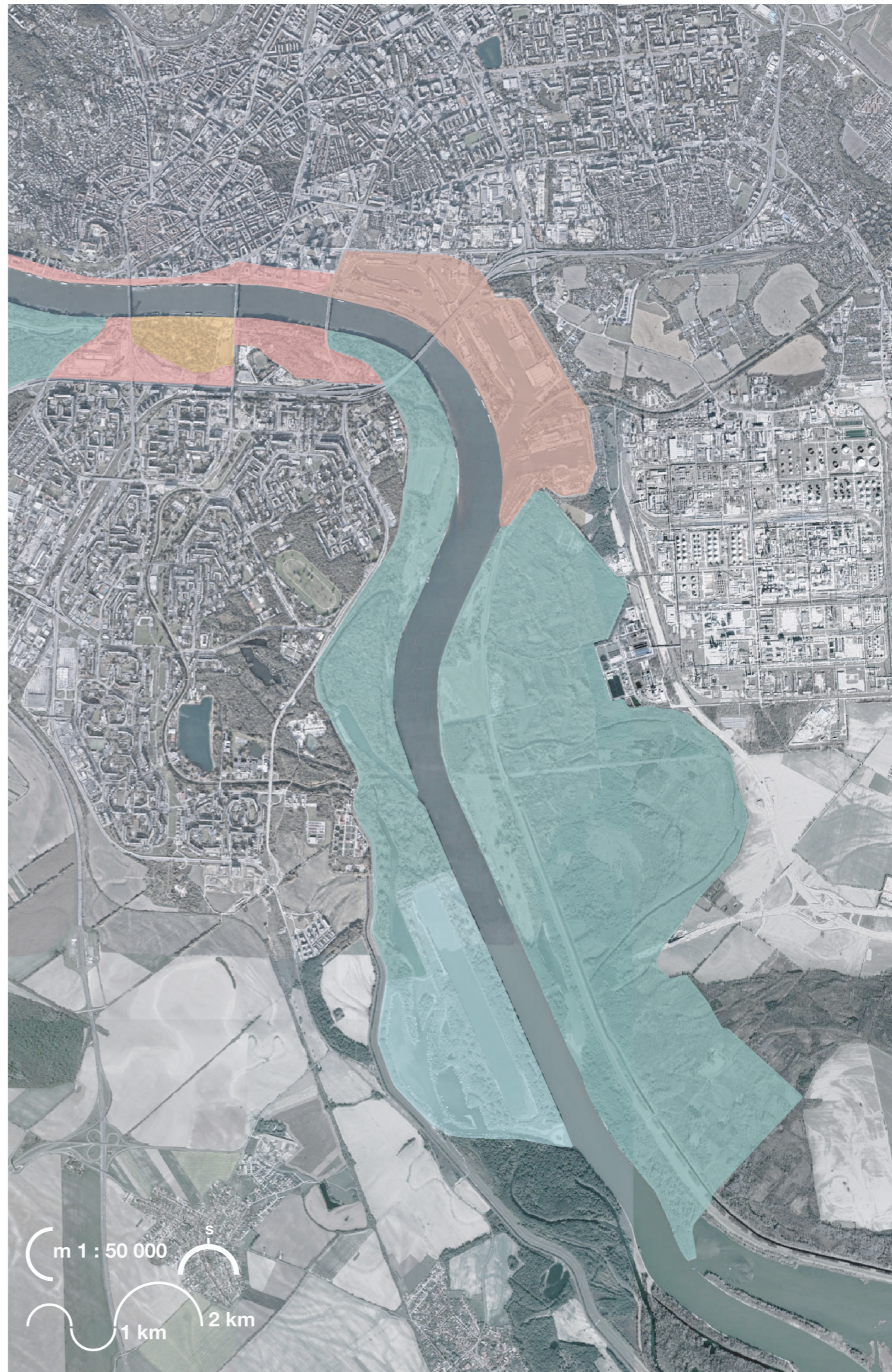
- . prekážky v plynulosti mestských promenád je potrebné odstrániť;
- . dôležité je hľadať ciele ľudského pohybu, navrhnúť miesta a kultúrne ciele, ktoré prilákajú ľudí aj tam, kde už mesto nepokračuje a nalákať ich do rekreačných zón;
- . lokalituestskej krajiny je potrebné plynulo napojiť na štruktúry okolitých krajín – prírodnú a priemyselnú tak, aby vhodne spájali svoje hranice a tento stret koordinovali.

Ciele

- . krajine je potrebné dodať tvar, nerobiť okruhy aktivít, ale všetky spojiť, vytvoriť súvislý park, a nie ohraničené štruktúry, posilniť rekreačné funkcie mestského charakteru;
- . vybudovať napojenie parkovej krajiny na mestskú za ňou – Petržalku, ideálne aj v jasnej spojitosti s plánovanou revitalizáciou centrálnej osy;
- . aj napriek odlišnému charakteru s náprotivným brehom, vyvážiť tieto odlišnosti a dodať územiu reálnu mestskú promenádu.

Ciele

- . je potrebné dbať o odstránenie všetkých hraničných bariér a prekážok v nadväznosti na nábrežie;
- . zabezpečiť spätosť s okolitými časťami mesta, najmä s brownfieldmi a novými štvrtami už existujúcich developerských projektov;
- . priniesť zmes funkcií – obytných, kultúrnych a administratívnych.

Parková krajina pri Karloveskom ramene. V blízkosti čistej prírody je možné žiť a nepočuť ruch veľkomesta.

Typický pohľad na mestskú krajinu v blízkosti dunajského nábrežia. Na snímku chýba už len rušná komunikácia pred nábrežím.

Pečniansky les ako jeden z najhodnejších lesov na území Bratislavy - zelené pľúca mesta. Paradoxne, v súčasnosti trpí mnohými kauzami s výrubmi stromov.

Hausbóty na jazerách v okolí Jaroveckého ramena. V súčasnosti je oblasť stavebne aktívna, nakoľko na jej území prebieha výstavba nultého obchvatu Bratislavy.

Bratislavský prístav ako symbol priemyselnej histórie Bratislavy. Nachádza sa tu už od konca 19. storočia a spolu s rafinériou Slovnaft dnes charakterizuje priemyselný typ krajiny v okolí Dunaja.

Lokality

Ku každej lokalite vymedzeného územia musíme pristupovať odlišne. Ďalším činiteľom tejto odlišnosti je po vymedzení krajinných typov presná lokalizácia územia. Priestorové možnosti nám poskytujú efektívnu možnosť rozdeliť okolie bratislavských brehov do ôsmich lokalít. Tie sčasti zachovávajú prioritne jeden z piatich krajinných typov, túto závislosť však nie je potrebné zvyrazňovať, prípadne od nej niečo odvíjať.

Vybraných osem lokalít teda sleduje určité stavy územia, nielen v bezprostrednej blízkosti rieky, ale aj v jej okolí tak, aby v nasledujúcich procesoch odvíjajúcich sa od tejto koncepcie jednotlivé kroky efektívne nadväzovali na seba.

Stav, v akých sa lokality nachádzajú v súčasnosti, nie je porovnateľný. Je preto typické, že pre niektoré z nich je potrebné vyčleniť viacero procesov nápravy či tvorby, a pre niektoré naopak minimum. Tento fakt je v takto základnej fáze znázornený grafickou značkou v rámci delenia územia na zmieňované lokality. Sledujme teda 3 levely práce s lokalitami:

Level A

Lokalita je v bezproblémovom styku s riekou a veľké zásahy nie sú žiaduce.

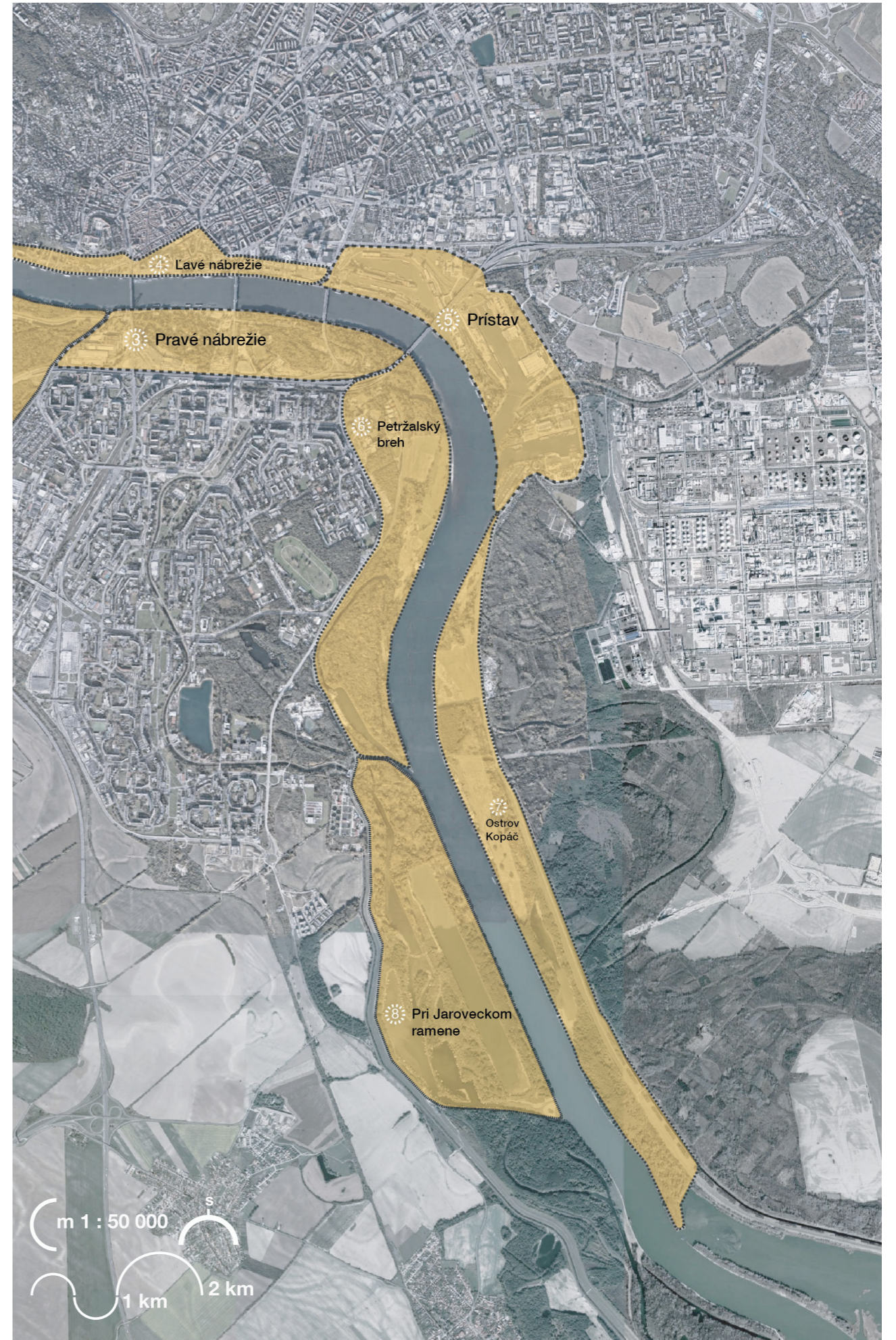
Level B

Lokalita negeneruje problém či konflikt s riekou, jej prostredie je však narušené, prípadne disponuje podmienkami, ktoré ju môžu v budúcnosti značne narušiť. Nie je využívaná komplexne a to ju môže segregovať. Budú navrhnuté čiastkové opatrenia a malé riešenia.

Level C

Lokalita je v konflikte s riekou, nepracuje s okolím a nedotvára spojitost riek, mesta a prírody. Bude potrebné vytvoriť návrhy komplexných úprav, prípadne návrh nových častí či štvrtí, ktoré by lokalitu oživil. Môže ísť o lokality narušené priemyselnou činnosťou, nevhodnou výstavbou alebo miesta s nekultivovaným prostredím.

V ďalších kapitolách sa jednotlivým lokalitám budeme venovať podrobnejšie. Stav a ich zaradenie do levelov sa na prístupe k nim prejaví.

Vodný režim

Historický význam Dunaja v Bratislave je nepopierateľný. Rieka mala v minulosti sama o sebe vplyv na podobu mnohých okolitých štvrtí, a to nielen vďaka prírodnej scenérii, akú vytvárala, ale najmä pre možnosti z jej hospodárskeho využitia. I dnes je ťažiskovým využitím rieky lodná doprava, avšak charakter rieky a priestoru okolo neho už neovplyvňuje do takej miery ako v minulosti.

Bratislavský prístav sa začal vyvíjať koncom 19. storočia. Mesto sa ihneď stalo výhodné pre lodnú dopravu a plnilo teda významnú rolu aj vo vtedajšej monarchii. Aj potreba prepravy, rovnako ako veľké problémy s neustálymi povodňami, viedli k regulácii toku na dĺžke presahujúcej hranice Bratislavy. O návrh tejto zmeny sa postaral v skorších kapitolách už spomínaný taliansky inžinier Grazioso Enea Lanfranchi, ktorý meandrovité brehy vyrovnal a obložil kameňom. O ekologickosti tohto riešenia v našej dobe môžeme diskutovať, avšak po skončení prác bol Dunaj riekou viac skrotenu a vhodnejšou pre vzrastajúcu lodnú dopravu.

V okolí rieky sa nachádzalo aj veľké množstvo lákadiel a historických pamiatok. Mnohým sa budeme podrobne venovať v kapitolách jednotlivých lokalít, za zmienku ale stojí najmä kúpalisko a pláž Lido, rôzne vyhliadkové plošiny na ľavom brehu či Esterházyho maják na mieste dnešného Nového mosta. Hoci nejde o artefakty týkajúce sa vodného režimu Dunaja, značne znásobili vplyv rieky v meste. Vytvorili z neho prvok, ktorý nebol iba oným živlom, ale bol súčasťou mesta, prvkom, okolo ktorého pulzoval život, ktorý tu dnes tak chýba.

Samozrejme, najvýznamnejším artefaktom je samotný Zimný prístav a ďalšie bazény v jeho okolí. Keďže nákladná lodná doprava v Bratislave už nepracuje tak ako kedysi, po činnostiach v prístave zostali zachované mnohé budovy či žeriavy. Život

v ňom už taký ako kedysi nie je viditeľný. Samotnému prístavu sa budeme taktiež venovať v nasledujúcich kapitolách.

Pre uvedomenie si zmyslu rieky a jej vodného dedičstva sú spomínané prvky nesmierne dôležité. Dopomáhajú nám k tomu, aby sme rieku a jej mechanizmus opäť začlenili do koloritu mesta tak, aby hoci bola jeho plnohodnotnou súčasťou (tak, ako to chce viacero nezávislých iniciatív), ale navyiac aby dokázala obnoviť či poskytnúť služby, aké sú pre tok v mestskom prostredí typické. Vďaka takémuto prístupu dokážeme posúdiť, kde je možné a najmä potrebné zadefinovať nové zástavkyestskej lodnej dopravy. Z hľadiska prírodného a následného pohľadu do histórie zistíme, kde vytýčíme miesta ramien, z ktorých niektoré sú dnes v takmer dezolátnom stave, vyschnuté a zabudnuté (príklad Ovsíšťského ramena či časti Jaroveckého ramena).

Vráťme sa však ešte k téme povodní na Dunaji. Bratislava zažila niekoľko tragických záplav, ktoré znamenali nebezpečenstvo nielen pre obyvateľov mesta, ale aj pre štvrte v najtesnejšej blízkosti rieky. Hoci časté povodne Lanfranconiho regulácia eliminovala, poznáme tzv. storočné (Q100) či päťstoročné (Q500) povodne, ktoré prichádzajú síce logicky v menších intervaloch, avšak v o to intenzívnejšej sile.

Bratislava v minulom desaťročí vybudovala systém pevných protipovodňových zábran (plotov a múrov), ktoré pred ničivými povodňami dokážu ochrániť dôležité časti mesta. V mnohých prípadoch ide však o veľmi hrubý zásah do verejného priestranstva, esteticky takmer nekvalitný. Systém dopĺňajú i miesta určené pre mobilné protipovodňové bariéry, ktoré boli využité napríklad aj pri povodňovej situácii v roku 2013. Samozrejme, najprírodzenejšou formou ochrany sú prírodné hrádze, ktoré bezpečne chránia a oddeľujú inundované územie od sčasti využitého prostredia. Predmetom ďalších kapitol bude aj zakomponovanie tejto hrádze do návrhu úpravy lokality Pravé nábrežie. Ďalšou jednoznačne prírodzenejšou formou protipovodňovej ochrany je aj vyspádovanie tzv. nábrežného parku existujúceho v lokalite Ľavé nábrežie pri centre Eurovea. Podobné riešenia budú využité i v ďalších miestach v jeho okolí, najmä v návrhu úpravy lokality Prístav. Bratislava nedisponuje veľkým množstvom mostov tak ako hlavné mestá okolitých krajín. Do 70. rokov minulého storočia mala iba jeden veľký most cez rieku – Starý most. Vybudovaním ďalších troch mostov – SNP (1972), Prístavného (1985) a mosta Lafranconi (1991) – nesprávne nazvaného podľa inžiniera regulácie toku Dunaja – a posledného mostu Apollo (2005) sa počet bratislavských mostov ustálil

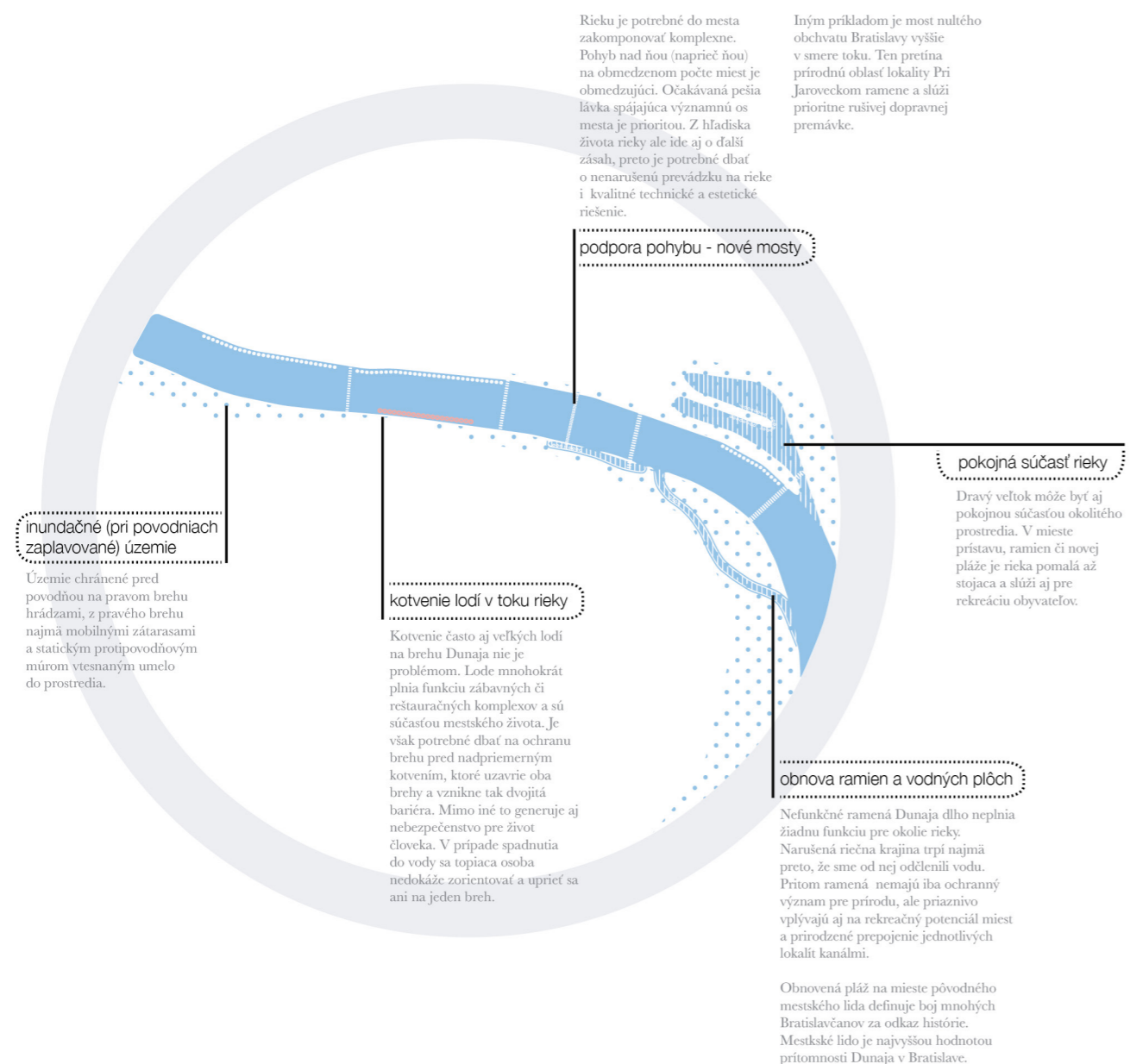

na počte 5. V dobe vzniku tejto práce prebieha i výstavba diaľničného mostu cez Dunaj v rámci nultého obchvatu mesta spájajúcej lokality Ostrov Kopáč a Pri Jaroveckom ramene.

Z hľadiska vodného režimu sú síce mosty irelevantné, z histórie však vieme, že ich výstavba mala vplyv aj na okolie či usporiadanie územia. V schéme vodného režimu sú preto zaznamenané i tie, vrátane v rámci tejto práce navrhovanej pešej lávky prepájajúcej ľavé nábrežie s pravým.

Významné je aj samotné usporiadanie nábrežia. Lanfranconih regulácia dodala brehom tupé rovné tvary. V nich sa, najmä v centrálnych lokalitách mesta, stráca čaro, ktoré môže rieka priniesť blíz-

kosti mesta. Takto upravené brehy, samozrejme aj z dôvodu chátrania v priebehu posledných desiatok rokov, nie sú ani prírodné, ani umožňujúce návštevu obyvateľov. Neposkytujú možnosť priblížiť sa až k úrovni rieky, tak ako to vidíme na niektorých dobových záberoch. Bratislava má možnosť z tejto blízkosti vyťažiť ďalší potenciál, napríklad v príležitosti vybudovať náplavku poloprírodného charakteru v susedstve lokality Lavé nábrežie – tak, ako to vidíme na dobových záberoch s ešte stojacou štvrtou Vydrica v bratislavskom podhradí.

Ekologický prístup

Ekológia je v dobe globálneho otepľovania témou číslo jeden mnohých iniciatív. V našich končinách nie je bežné, že by si politici tému ekologického prístupu a ochrany krajiny a prírody privlastňovali natoľko, aby na nej založili celú svoju agendu. Je však potrebné venovať pozornosť ekológii najmä v súvislosti s vodným systémom, ktorý má na celé prostredie v jeho bezprostrednej blízkosti mohutný dosah, a o tomto prostredí, ktoré zasa vplýva na územia priľahlé k nemu.

V kontexte s krajinou existujú rôzne prístupy na to, aby sme zabezpečili jej životosprávu a správny mechanizmus prirodzeného kolobehu. Táto koncepcia nemá určovať jednotlivé zásady ochrany krajiny či ekologického narábania s ňou ako i s riekou, nakoľko tak zložité a dôležité mechanizmy vyžadujú odborné posúdenie všetkých zainteresovaných osôb a inštitúcií. Táto koncepcia má však za cieľ určiť, ktoré detaily v rámci okolitého prostredia Dunaja sú pre rozvoj brehov i mesta nebezpečné, nadbytočné, nedostatočné alebo dokonca chýbajúce. Porovnaním s prístupmi v zahraničí má nájsť správnu rovnováhu v tom, ako sa s riekou a jej prostredím pracuje dnes a ako by sa s ňou malo pracovať v budúcnosti.

Z hľadiska základných prístupov k životnému prostrediu v rámci bratislavských brehov sa musíme dotknúť nasledujúcich tém: *pôdne podmienky v okolí rieky, obnova vyschnutých ramien, životaschopnosť inundovaných území a podmienky pre život organizmov v nich, ochrana krajinných oblastí a zákaz činnosti v nich, vsakovanie vody v novej či rekonštruovaných štvrtiach a verejných priestranstvách, priorita zelených priestranstiev a ekologických prístupov ich spravovania.* Vymenované faktory sú zaznamenané i graficky v koncepcnej oblasti Ekológia.

Pôdne podmienky v okolí rieky

V lokalite Ostrov Kopáč sa nachádzajú bloky ornej pôdy v úsekoch v blízkosti lesných plôch a úrovne

vodnej hladiny. Vhodnou náhradou takto umiestnených orných pôd s komplikovaným obhospodárením by bolo ich nahradenie trvalými trávnatými porastmi.

Blízkosťou orných pôd pri rieke hrozí odtok pesticídov priamo do nej, či nadbytočná a nepotrebná prašnosť v lokalite prírodného prostredia. Orné pôdy zároveň negatívne vplyvajú na odtok dažďovej vody z povrchu – činnosťou mechanizmov totiž dochádza k utláčaniu vrchnej vrstvy a tak komplikovanému odtoku dažďovej vody a nepriepustnosti. Absencia stromov a porastu vedie taktiež k horšej priepustnosti prostredia k podzemnej vode, nakoľko vodu nemá čo viesť nadol (v prípade krových porastov a stromov sú to ich korene).

Vybudovaním trvalých trávnatých porastov vznikne naopak v krajine protierózna funkcia a odtokový mechanizmus s vplyvom na podzemné vody. Vhodným riešením je aktuálne existujúce orné pôdy nahradiť lúkami s menším počtom stromov. Na lúčkach vznikne prirodzený priestor pre takzvané lúčne trávniky, ktoré sa v dnešnej dobe s obľubou budujú v centrách miest a budeme sa im venovať aj v rámci ďalších kapitol. V takto vytvorených miestach vzniká prirodzené prostredie pre rozvoj rôznych foriem mikroorganizmov. Zároveň si krajina žije vlastným životom, nie je potrebné do nej často zasahovať a plní aj estetickú funkciu nábrežných častí lokality.

Podmienkou je aj preklasifikovanie tohto územia v katastrálnych registroch.

Obnova vyschnutých ramien

Pri pohľade na koryto Dunaja a jeho mŕtve bočné ramená spred niekoľko storočí, dokonca spred 100 či 50 rokov, zisťujeme, že ich poloha či stav bol značne odlišný od súčasnej situácie. Viditeľné je to najviac na ramenách Jaroveckom a Ovsíšťskom.

O obnove týchto vyschnutých ramien sa v Bratislave hovorí dlhšiu dobu. Najmä sa to týka Ovsíšťského ramena, nachádzajúceho sa na pomedzí touto koncepciou vymedzených lokalít Pravé nábrežie a Petržalský breh. Samotný platný územný plán zóny schválený mestským zastupiteľstvom v roku 2009 počíta s obnovou tohto ramena a komponuje ho do novej štvrte, ktorá má vzniknúť na okraji Petržalky (v tejto koncepcii práve lokalita Pravé nábrežie a jej detailné spracovanie). Rovnako tak ďalšie iniciatívy, snažiac sa o zmenu stavu bratislavského nábrežia, ako aj rôzne urbanistické súťaže, s ramenom počítajú. Jeho obnovou dôjde k povzbudeniu ďalšej rekreácie v oblasti, ale najmä k obnove prirodzeného a ekologicky šetrného prostredia. V jeho

susedstve sa nachádzajú významné chránené územia Soví les a Starý háj. Obnovenie vyschnutého ramena bude mať bezpodmienečne pozitívny vplyv na biodiverzitu druhov v celom území.

Jarovecké rameno prešlo značnou úpravou po vybudovaní viacerých jazier v jeho okolí, ktoré môžeme vidieť v lokalite Pri Jaroveckom ramene, v rámci nich aj jazero Veľký Zemník. Mimo týchto jazier sú však taktiež vyschnuté časti Jaroveckého ramena, ktoré je vhodné upraviť do pôvodnej podoby a zabezpečiť ich komplexnosť a spojitosť.

Životaschopnosť inundovaných území

Premenou ornej pôdy na brehu Dunaja sme sa zaoberali v časti vyššie. Významným faktorom prírodného prostredia sú však už oddávna mokrade. V blízkosti Bratislavy a na území Južného Slovenska sa nachádzajú jedny z najvýznamnejších zásobární pitnej vody a pomerne vysoké hladiny podzemných vôd. Je dôležité tieto vody chrániť a zabezpečiť to, aby ich využívanie bolo čo najhodnotnejšie, keďže sa nachádzame v dobe globálneho otepľovania, častých klimatických zmien a najmä dlhých období sucha. Spomínané mokrade sú preto ideálnym riešením pre vytvorenie nielen ochrany podzemných vôd, pozitívneho vplyvu na ne, ale aj pre vytvorenie adekvátneho prostredia pre vznik a migráciu mikroorganizmov. Vznikne tak mimoriadne cenný prvok biodiverzity a života rôznych druhov rastlín a živočíchov.

O význame mokradí je dôležité hovoriť hlavne v našich podmienkach. Hoci totiž patria k najvýznamnejším formám ekosystému, množstvo prirodzených mokradí na území Slovenska v priebehu minulého storočia zaniklo. Prirodzené a zdravé prírodné prostredie bolo nahrádzané blokmi ornej pôdy a obnova mokradí je mnohokrát veľmi náročná. Previesť koncepcie obnovy krajiny do reality je často veľmi náročné.

V prípade lokality Petržalský breh navrhujem vytvoriť nové oblasti mokradí na miestach niektorých trávnych plôch v inundovanom území pod Petržalskou hrádzou. Nakoľko mokrade ovplyvňujú vodný režim v krajine a sú prirodzenou zásobárňou vody, môžu efektívne doplniť snahu o nápravu životaschopnosti Dunaja v krajine.

Ochrana prírodných území

O ochrane niektorých oblastí v blízkosti bratislavského nábrežia sa vedú dlhodobo rozsiahle diskusie. Hoci status najvyššej ochrany majú územia v lokalitách Pečniansky les (samotný Pečniansky les), Petržalský breh (územia Soví les a Starý Háj) či

Pri Karloveskom ramene (Sihot'), stretávame sa s mnohými nebezpečnými výrubmi zo strany lesníckych organizácií, ktoré na dlhé obdobie narušia prirodzenú funkčnosť lesa ako takého s mimoriadnym významom pre naše životné prostredie, navyiac ak ide o lužné lesy nesmiernej hodnoty.

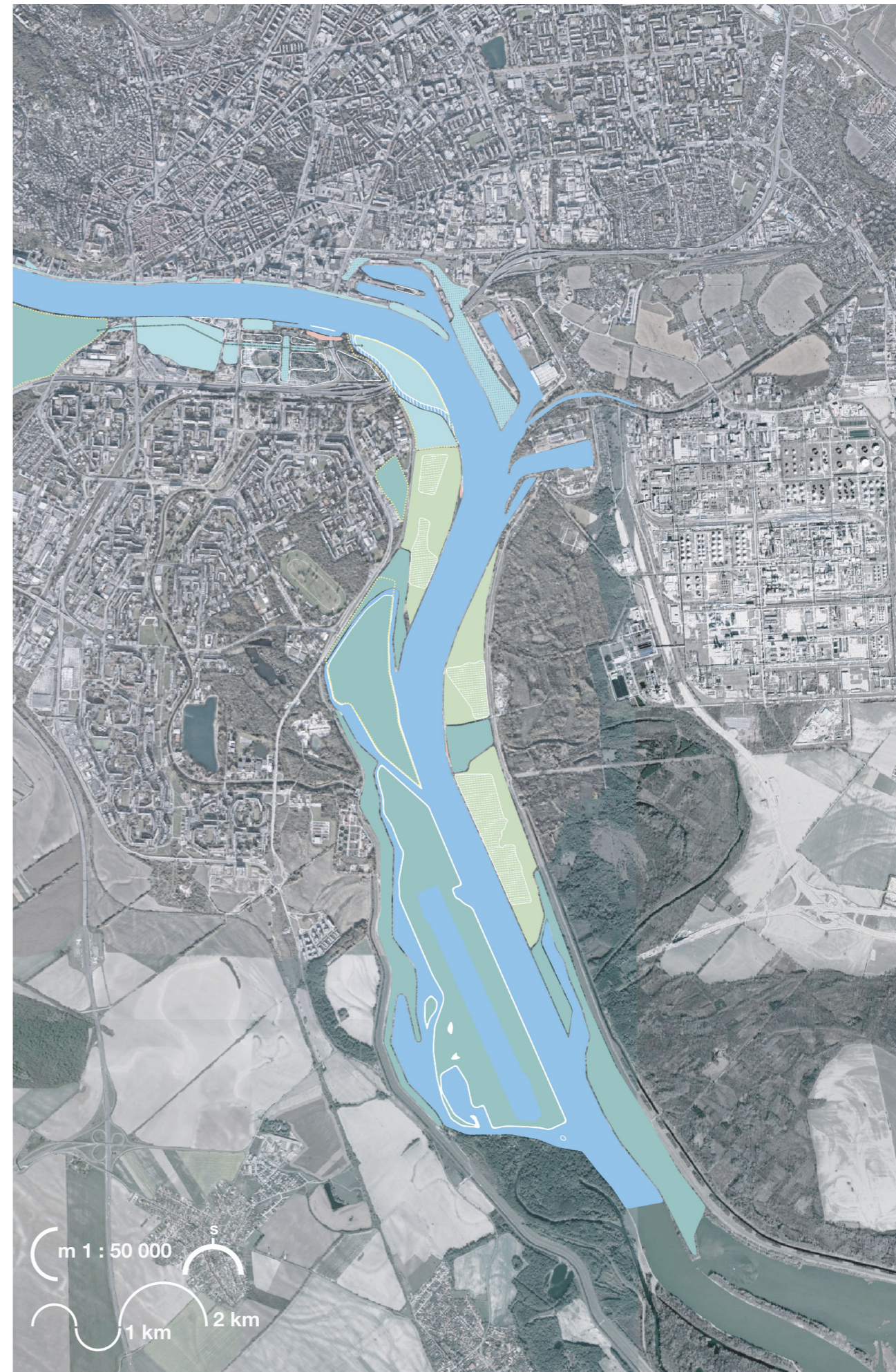
Vsakovanie vody v nových či rekonštruovaných štvrtiach a verejných priestranstvách

V európskych metropolách, no nielen v tých, pozorujeme v súčasnosti v zmysle ochrany životného prostredia aj formou rôznych riešení vsakovania dažďovej vody. Problémy dnešného mestského prostredia sa z tohto hľadiska prejavujú najmä v otepľovaní miest. Tomu značne dopomáha nekomplexnosť samospráv pri riešení verejných priestranstiev, ktoré neprešli verejnou súťažou či výberovým konaním. Procesy starostlivosti o verejný priestor, aké mnohé slovenské mestá používajú, nie sú v súlade s princípmi, ktorými by sme mali predchádzať pre to, aby sme vygenerovali zdravé mesto.

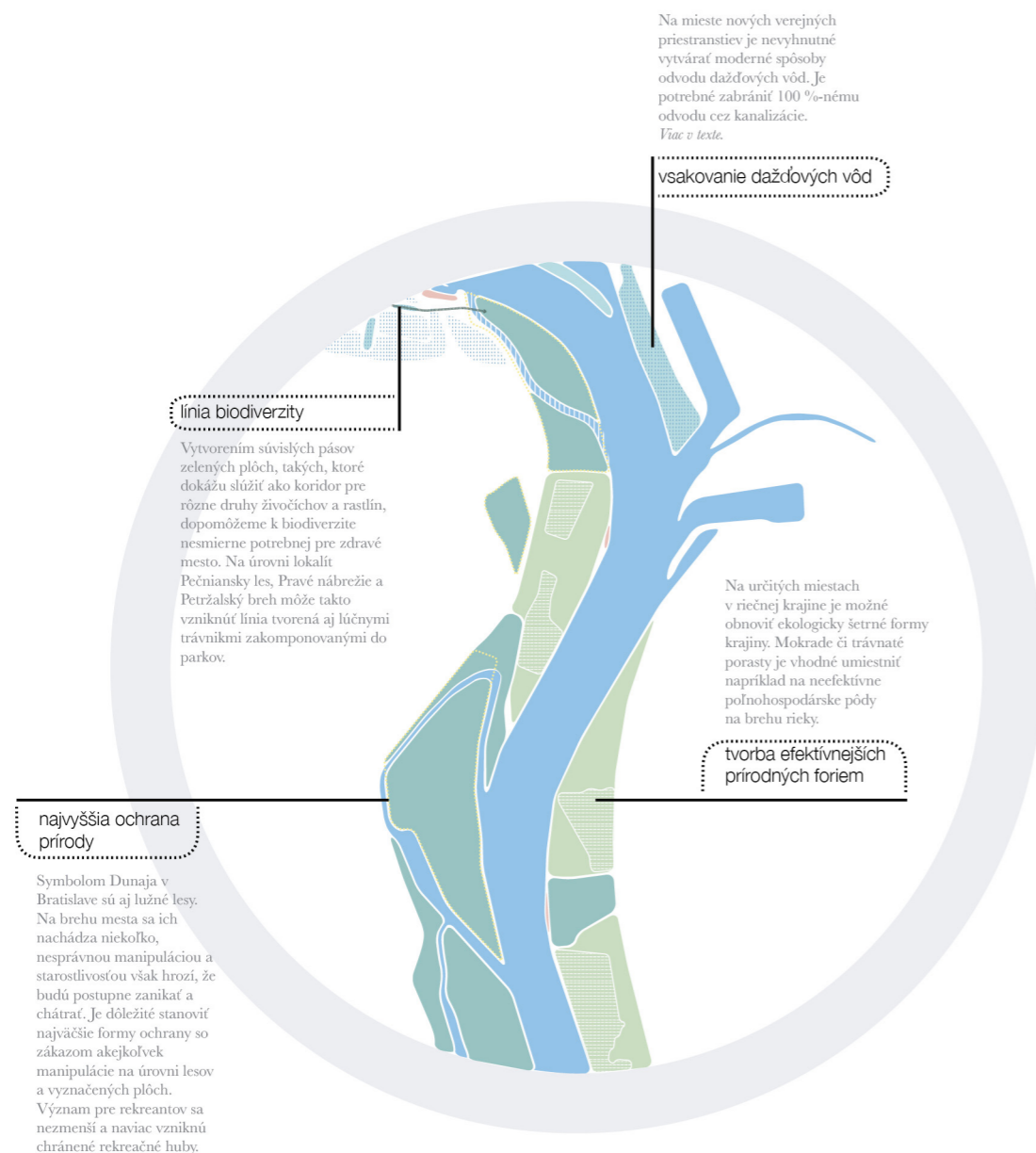
Pojem malý vodný cyklus nie je až tak známy, nesprávne odtekanie vôd v mestách však značne komplikuje jeho efektivitu. Veľké množstvo dažďovej vody sa totiž neodparuje do atmosféry, ako by to správne malo byť, ale kanalizáciou odteká do riek a oceánov. Ako vraví slovenský environmentalista Michal Kravčík, tým, že vodu nenecháme zasiať, znižujeme odpar a narušujeme činnosť malých vodných cyklov. Preto aj najviac tomuto mechanizmu škodia urbanizované plochy – na Slovensku sa na vysušovaní krajiny podieľajú až na 25 percent.

Problémom, ktorý vznikol, je, že dažďová voda nášmu ovzdušiu prestala dodávať prirodzený účinok. Môže za to najmä už vyššie spomínaný tradičný spôsob odvádzania dažďovej vody, aký poznáme zo všetkých miest – odvod pomocou kanalizácie. Podľa Manuálu verejných priestranstiev, ktorý vznikol v Prahe, je potrebné tento systém nahradzovať novými metódami – decentralizovaným systémom odvodnenia, ktorý je založený na princípe zasakovania v mieste dopadu dažďových zrážok, prípadne priamo na pozemku, kde sa tak stane.

Je potrebné stanoviť, že všetky nové verejné priestranstvá v Bratislave – v zmysle tejto koncepcie v okolí bratislavských brehov – budú disponovať spomínanými systémami. Medzi tieto decentralizované systémy môžeme radíť prioritne spevnené plochy s možnosťou plošného zasakovania, rôzne riešenia dlažieb s priesakom do podlažia, dlažby so škárami, štrkové trávniky, priepustné asfalty či krajinárske úpravy vrátane riešení okolia stromov.

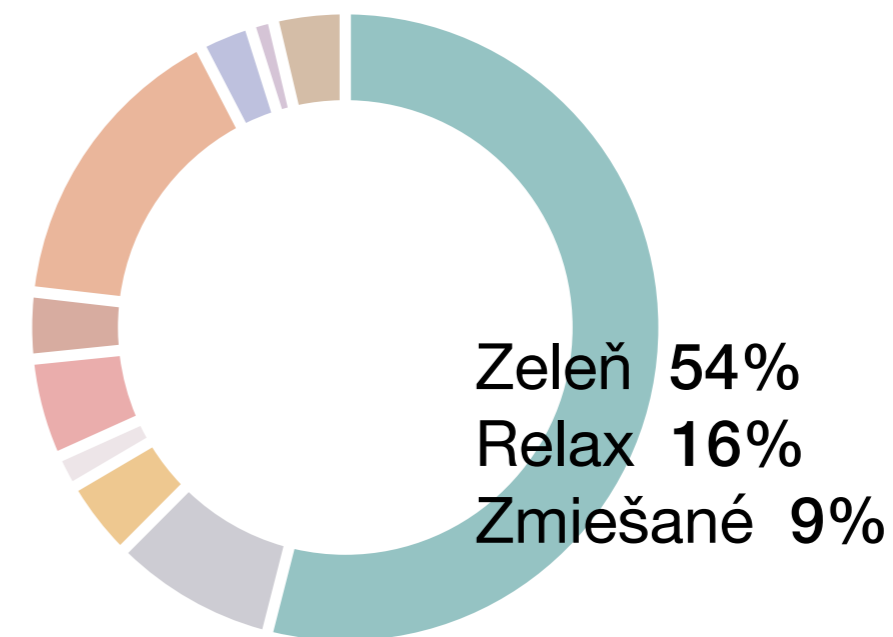
Funkčný raster

Funkčná zložka bratislavských brehov je veľmi pestrá. Okrem prevažujúcej prírodnej funkcie, ktorá sa, prirodzene, nachádza takmer výlučne mimo urbanizovaného územia mesta, môžeme sledovať zmiešanost funkcií naprieč celým vystavaným nábrežím.

Funkcie sú zoradené do rôznych kategórií. V ďalších kapitolách venujúcich sa detailne jednotlivým loka-

litám, si funkčnú zložku samotných lokalít rozoberieme podrobnejšie grafmi funkčnosti. Je potrebné podotknúť, že funkčným rozdelením posudzujeme výlučne stav budúci, teda už aj s aplikovanými návrhmi pre jednotlivé lokality. Nejde teda o posudzovanie stavu, aký poznáme zo súčasnosti a aký sme skonkretizovali v analytickej časti tejto koncepcie, ale o stav, ktorý je možné očakávať v budúcnosti.

Rozloženie funkcií na celom sledovanom území. (legenda k farbám na ďalšej strane)

Zelené priestranstvá a narábanie s nimi

O zelené prírodné priestranstvá v okolí Dunaja nie je v Bratislave núdza. Je však dôležité nastaviť systém, aby všetky nové i rekonštruované plochy, vrátane nových objektov, disponovali dostatkem zelených priestranstiev či zelených striech. V koncepciu navrhovaných nových verejných priestranstviach v mestskom prostredí sú obsiahnuté plochy trávnikov, záhonov, stromoradií i zhlukov stromov, kríkov a zelených múrov, lúk i lúčnych trávnikov.

V prípade návrhu novej štvrte v lokalite Pravé nábrežie je vytvorený súvislý pás zelene, prechádzajúci od Sadu Janka Kráľa až po chránený Soví les. Park, ktorý je tu navrhovaný, bude komponovaný zo stromov, prírodných kamienkových cestičiek, trávnatých plôch a záhonov lúčnych kvetov. Tieto záhony vytvárajú umelý biokoridor prechádzajúci

od Pečnianskeho lesa cez novú lúku navrhovanú na mieste dnešného parkoviska komplexu Incheba cez nové parkové plochy až po Soví les. Tak vznikne prirodzené zelené priestranstvo s dostatkem možností pre pohyb živých organizmov i pozitívny vplyv na svoje okolie.

V mestskom prostredí sú navrhované ďalšie zelené priestranstvá vrátane nábrežných parkov a brehov, najmä v ďalšej detailne navrhovanej lokalite Prístav. Verejné priestranstvá zhromažďovacie sú vždy opatrené zelenými plochami a dostatkem stromov pre tienenie a vlahu.

Detailné návrhy

Budúcnosť lokalít

Predstavené rozbory postupu sú vstupným artiklom do vytvorenia komplexného riešenia koncepcie rozvoja bratislavských brehov. Všetky postupy, ktoré boli rozobrané a zároveň prihliadanie na základné tézy vytýčené na začiatku procesu tvorby tejto koncepcie, po spojení vytvárajú koncepčný dokument.

V tejto kapitole je zhrnutý výsledok všetkých činností a zároveň princípy, na ktorých je potrebné stavať prístup ku každej lokalite. Každá lokalita, ktorá bola

vytýčená, je poňatá ako celok s funkčnou zložkou, detailne popísanou grafom. V celkovej schéme riešenia je každá lokalita prítomná ako samostatný celok, ktorý však v prítomnosti ďalších vytvára onú komplexnosť.

Takéto princípy sú aktuálne pre jednotlivé lokality. Čísla v zátvorkách odkazujú na základné tézy.

Pečniansky les

Aká je lokalita dnes?

Lokalita je kompletne zalesnená, hlavnou komunikačnou trasou je hrádza vedúca v blízkosti Dunaja a následne stáčajúca sa v smere konštrukcie rýchlostnej komunikácie zo smeru mosta Lafranconi. Pečniansky les je prírodnou rezerváciou lužných lesov ako súčasť sústavy Bratislavské luhy. Považuje sa za zelené pľúca Bratislavy a taktiež zásobáreň pitnej vody pre mesto.

Časť naľavo od rýchlostnej komunikácie, ktorá Pečniansky les pretína na 2 polovice, sa takmer v celej ploche nachádza v inundačnom území. To môžeme dokladovať aj hrádzou, ktorá hranice zaplavovaného územia kopíruje a smeruje do Rakúska na jednej strane a k Tyršovmu nábrežiu na strane druhej.

Pečniansky les má ochranný režim už dnes. Existuje podozrenie, že je však táto forma ochrany nedostatočná a vážne narušovaná. V jeho zákutiach

môžeme nájsť pozostatky bratislavského obranného systému (bunkre), či kamienkové pláže na pobreží. Vyžadované zásahy pre účely Koncepcie rozvoja bratislavských brehov sú minimálne.

Aká má lokalita byť?

Pečniansky les musí v budúcnosti zachovávať funkciu rekreačnú a funkciu ochrannú. Lokalita bude prístupná skrz všetky smery a na viacerých miestach umožní návštevníkovi relaxáciu a zastavenie sa. Tieto miesta budú kultivované a obsluhované. Je zachovaný intímny charakter rôznych zákutí, zároveň však tieto budú ľahko dostupné a napojené na väčšiu sieť trás. Na pobreží budú vytvorené ďalšie miesta pre rekreáciu, táborenie a posedenie. Územie nebude prístupné motorovej doprave a zároveň v ňom bude zakázaná akákoľvek výstavba objektov podliehajúcich forme ochrany a výrub stromov. Špeciálny režim musí byť nepretržite kontrolovaný.

Čo je potrebné k zmene?

- (a2) využitie existujúcich bunkrov na vytvorenie historickej a kultúrnej expozície v zmysle okruhu
- (a3) jasné zariadenie ochranného režimu – vyčlenenie presnej zonácie povolených aktivít a ich kontrola
- (b2) vybudovanie rekreačných hubov s nekomerčným charakterom a spojenie existujúcich zákutí do nerušenej siete alebo okruhu

2 Pri Karloveskom ramene

Aká je lokalita dnes?

Prietočné rameno Dunaja a okolie v podobe mestského prostredia tvoria lokalitu, ktorú zaraďujem medzi poloprírodné. Na východnej strane hraničí s mostom Lafranconi, kde zároveň končí aj Dvořákovo nábrežie, plynulo prechádzajúce od mosta SNP. V tomto mieste sa na ukončené Dvořákovo nábrežie napája niekoľko trás, na západ i na sever. Okolo ramena bola vybudovaná cyklotrasa.

Funkčne je lokalita nadpriemerne vybavená. V blízkosti ramena sa nachádza príjemná mestská záhrada s detským ihriskom, múzeum vodárstva, viaceré športové kluby, veslárske a vodácke centrá, komplexy obytných priestorov a nadpriemerne množstvo zelene. Karloveská lodenica má dlhú tradíciu a patrí k národným kultúrnym pamiatkam. Prírodzene, oblasť láka aj developerov, ktorí k niektorým projektom prispeli. V dostupnej a dobre napojenej vzdialenosti je botanická záhrada. Športová

vybavenosť pokračuje aj ďalej smerom na východ. Do tejto lokality zasahujú totiž futbalové ihriská príbalej Fakulty telesnej výchovy a športu UK, ktoré miznú pod mostom Lafranconi.

Oblasť Karloveského ramena je idylickou lokalitou, pretože spája prírodu s mestským prostredím. Vidíme však malú väzbu na neďaleké sídliská Karlovej Vsi.

Aká má lokalita byť?

Karloveské rameno bude naďalej ťažiť zo zaujímavosti, ktoré sa pri jeho brehu nachádzajú. Kapacita lodenice bude pre rekreačné účely väčšia, na ramene budú prebiehať športové aktivity a budú ho využívať školy v rámci športových aktivít. Zároveň bude zabezpečená nerušivá priestupnosť naprieč ramenom. Do lokality začne chodiť viac ľudí a bude podporené jej lepšie spojenie s okolitými časťami tak, že sa nebude od nich segregovať rušnými komunikáciami.

Čo je potrebné k zmene?

- (a2) ťaženie z dostupných pamiatok a bohatstva prírody lepším prepojením lokality s okolím
- (a3) jasné zariadenie ochranného režimu – vyčlenenie presnej zonácie povolených aktivít a ich kontrola
- (b1) prepojenie na sídliská Karlovej Vsi odstránením bariér rušných ciest a nasmerovaním obyvateľov k lokalite
- (b2) navýšenie kapacity lodenice pre súkromné kotvenie a požičovňu lodí a kajakov
- (b2) vytvorenie režimu rekreačnej plavby
- (c1) vybudovanie lávok a brodov, spájajúcich časti ramena

3 Pravé nábrežie

Aká je lokalita dnes?

Je diskutabilné, ako posudzovať túto lokalitu z hľadiska pobytovej pohody a estetiky. Veľkú časť tvorí Sad Janka Kráľa, obľúbené miesto relaxácie obyvateľov Bratislavy. Ide o najstarší verejný park v strednej Európe. Nábrežie v jeho blízkosti postupujúce na Tyršovo nábrežie je takisto prispôbené pobytu ľudí vďaka vynovenej promenáde.

Územie, ktoré je na historické súvislosti nesmierne bohaté, je však paradoxne pomerne nekultivované a náznaky toho, čo v minulosti ponúkalo, nie sú vôbec badateľné. Miestom kedysi prechádzala videnská električka, na pobreží sa nachádzalo lido s verejnou plavárňou a lunapark, bol tu dokonca historický veslársky klub. To všetko vymizlo a Tyršovo nábrežie slúži ako parkovisko s neupraveným povrchom. V mestskom prostredí je zaiste potrebný aj priestor pre veľké kultúrne udalosti a početné návštevy ľudí, nie je však správne taký priestor mimo týchto udalostí zanechať bez využitia.

Lokalita s tak unikátnym umiestnením, výhľadom a blízkosťou najväčšej časti Bratislavy Petržalky by

mala nesmierne dbať o možnosti rekreácie a kultúrneho využitia obyvateľov a návštevníkov. Mala by poňať zmiešanú vybavenosť a nepôsobiť depresívne. Na mnohých miestach sa navyše nachádzajú brownfieldy, ktoré ľudí odháňajú a štvrti nepomáhajú. Aj preto sa lokalita stala cieľom zaujímavých projektov o obnove.

Aká má lokalita byť?

Pravý breh bude hodnotnou oponentúrou ľavého brehu a bude spájať Dunaj s Petržalkou. V lokalite budú viaceré verejné priestranstvá, od zelených po zhromažďovacie, doplnené zmiešanou vybavenosťou. K už existujúcim kultúrnym inštitúciám a relaxačným priestorom budú doplnené ďalšie rekreačné huby. Sad Janka Kráľa bude plynulo prechádzať ďalej k Tyršovmu nábrežiu. To bude otvorené aj veľkým kultúrnym udalostiam s veľkým počtom účastníkov. Parkovanie bude z územia vylúčené. Pravý aj ľavý breh už nebudú spojené iba mostami, ale aj dopravou naskrz. Všetky nekultivované priestory budú nahradené tak, aby sa aj za minimálne náklady vytvorili využívané a upravené plochy.

Čo je potrebné k zmene?

- (a1) napojenia na Petržalku, spätosť ponad rýchlostnú komunikáciu a tak odstránenie umelej bariéry
- (b1) napojenie na plánovanú revitalizáciu centrálnej osy v Petržalke
- (b1) dotvorenie komunikačných ôs smerom k rieke cez sériu verejných priestranstiev
- (b2) dotvorenie atraktivít i s odkazom na minulosť (lido, verejné kúpalisko, lunapark)
- (b2) obnovenie a revitalizácia Ovsíštského ramena a obnovenie vodáctva v lokalite
- (c1) využitie brownfieldov pre projekty bývania, administratívy a služieb (rozšírenie centra)
- (c1) rekultivácia chátrajúcej plochy Tyršovho nábrežia novými verejnými priestranstvami
- (c1) vylúčenie parkovania z plôch v okolí Tyršovho nábrežia
- (c2) spojenie s náprotivným brehom vytvorením zastávok mestskej lode a novej pešej lávky
- (c1) napojenie trasy pri ramene na nábrežnú promenádu lokality Ľavé nábrežie

4 Ľavé nábrežie

Aká je lokalita dnes?

Najviac urbanizovaným brehom Bratislavy je ten ľavý, v blízkosti Podhradia a Starého Mesta. Tvoria ho nielen mestské promenády pre chodcov a cyklistov, ale aj kapacitné automobilové komunikácie zväčša vedené priamo popri promenádach. Ide o súbežné alebo samostatné komunikácie Dvořákovo nábrežie, Nábrežie armádneho generála Ludvíka Svobodu, Rázusovo nábrežie, Vajanského nábrežie a Fajnorovo nábrežie. Pešia priestupnosť ďalej na východ pokračuje bez spätosti s rušnými bulvármi v blízkosti zástavby a moderných developerských projektov. Najmä projekt Eurovea má pre súčasné nábrežie dôležitú pozíciu, nakoľko vďaka nemu

vznikli verejné priestranstvá v priamom kontakte s riekou.

Ľavý breh je lokalitou s nespočetným množstvom občianskej vybavenosti a objektov celomestského i národného významu. Priestupnosť ním však nie je zaručená po celom úseku rovnako. V západnej časti v blízkosti mosta SNP a zničených historických podhradných štvrtí časť lokality trpí chátrajúcimi objektmi. Zároveň je vyhľadávaným miestom developerov, ktorých projekty diskutabilne zaplňujú prázdne miesta.

Aká má lokalita byť?

Ľavý breh bude žiť životom najdôležitejšej mestskej pešej tepny. Promenády nebudú iba tupými chodníkmi, ale miestom a verejným priestranstvom, kde sa dejú aktivity a prebieha činnosť. Budú pojivom medzi životom v centre mesta a prúdom rieky. V chátrajúcich miestach pod Hradom budú nové využitia a viac zelene. Promenáda bude súvislá

a bude rešpektovať dejinný vývoj. V oblasti nových developerských projektov má preto odlišný a monumentálnejší charakter. Užívateľ nemusí pri postu-povaní ňou obchádzať žiadne prekážky a bariéry, nebojí sa podmostí a ľahko vstúpi aj do novej štvrte Zimného prístavu.

Čo je potrebné k zmene?

- (a2) využitie Skladu č. 7 na kultúrne a muzeálne účely
- (b2) doplnenie atraktivít v západnej časti (nový park kultúry, park, umelecké diela)
- (b2) ukotvenie nových trvalo stojacich lodí pre obyvateľov
- (c1) odstránenie bariér v plynulosti mestskej promenády v oblasti osobného prístavu
- (c1) rekultivácia podmostí (most Lafranconi, most SNP, Starý most) vytvorením rozšíreného verejného priestranstva
- (c1) rekultivácia verejných priestranstiev v rámci promenády (promenády, rekreačné huby, kiosky)
- (c2) spojenie s náprotivným brehom vytvorením zastávok mestskej lode a novej pešej lávky
- (c2) premiestnenie osobného prístavu do Zimného prístavu v lokalite Prístav

5 Prístav

Aká je lokalita dnes?

Bratislavský nákladný prístav sa zaraďuje medzi poklady priemyselnej architektúry a priemyselného dedičstva. Zároveň je terčom častej kritiky z hľadiska prístupu, aký mu je venovaný a nedbanlivosti uvažovania o jeho budúcom využití. Do kontrastu sa často dávajú staré nákladné prístavy v európskych metropolách, ktoré takéto oblasti dokázali premeniť na prosperujúce štvrte zmiešaných funkcií s industriálnym nádychom.

Problémom lokality z pohľadu dunajského nábrežia je jej uzavretosť na všetky strany. Keďže prístav čiastočne funguje, prístup na jeho územie je obmedzený. Mestské promenády sú v jeho hraniciach ukončené a nábrežie je nedostupné.

Ide pravdepodobne o ťažiskovú lokalitu bratislavských brehov, nakoľko využitie takéhoto miesta je nevyhnutné pre prosperitu okolitých mestských častí a konkurencieschopnosť Bratislavy. Celkovému konceptu prospieva aj okolie Zimného prístavu. V ňom dominujú nové developerské projekty, Skypark od Zahy Hadid, nová autobusová stanica, pokračovanie projektu Eurovea a budovanie nových mestských bulvárov, ako aj naďalej nedotknuté browfieldy pre ďalšiu výstavbu.

Aká má lokalita byť?

Zimný prístav vytiaži zo svojej spomínanej polohy a unikátnych pamiatok. Jednotlivé vodné plochy budú ľahko dostupné a prepojené. Oblasť bude zmesou mestského vyžitia. Vzniknú tu ateliéry umelcov, špeciálne zamerané obchodné priestory, administratívne a coworkingové centrá a vo vyvýšených plochách možnosti bývania a ubytovania. Pôjde o kultúrnu lokalitu Bratislavy. Nákladný prístav bude zmenený na osobný a rekreačný, v časti bude zachovaný pre hospodárske účely a nákladnú dopravu.

Čo je potrebné k zmene?

- (a1) vybudovanie spätosti s okolitými lokalitami tak, aby nesegregoval vzájomne susediace lokality
- (a2) kombinácia pôvodných objektov s novými stavbami
- (a2) vybudovanie múzea a využitie remorkéru Šturec
- (a2) žeriavy ponechané ako pamiatka a dominanta
- (b2) zástavba so zmiešaným využitím
- (b2) vybudovanie rekreačného a športového hubu v podmostí Prístavného mostu
- (b2) vytvorenie policajnej stanice pri Prístavnom moste
- (c1) nové verejné priestranstvá pri Dunaji a v areáli prístavu
- (c1) ponechanie železničnej trate ako pamiatky a zakomponovanie do systému promenád pokračujúcich z Ľavého brehu
- (c1) odstránenie bariér na hraniciach, v blízkosti rieky a ponad vstupy do prístavu zo smeru toku
- (c2) spojenie s náprotivným brehom vytvorením zastávok mestskej lode a zlepšením možností pre peších na Prístavnom moste
- (c2) vybudovanie osobného prístavu, premiestneného z lokality Ľavé nábrežie

6 Petržalský breh

Aká je lokalita dnes?

Lokalita sa v nadväznosti na okolie potýka s rovnakými problémami ako lokalita Pravý breh. Avšak jej charakter je úplne odlišný, čo v istom zmysle poľahuje prísnosť niektorých princípov, aké boli viditeľné vo vedľajšej lokalite. Keďže ide o krajinu prírodného typu, je potrebné dôsledne dozerieť na ochranu tunajšej prírody, opäť definovanej inundáciou a hojne využívanými petržalskými hrádzami.

Časť lokality je zalesnená, nachádza sa tu však aj rozľahlé územie trvalého trávneho porastu. Typické sú malé zátoky a ramená Dunaja. Zaujímavosťou je blízkosť početných športových zariadení a dostihového závodišťa. Rovnako ako v lokalite Pečniansky les, i tu je badateľná stopa pôvodného prvorepublikového opevnenia Bratislavy v podobe zachovaného

bunkru na brehu Dunaja, ktorý je jedným z najzaujímavejších v meste.

Aká má lokalita byť?

Lokalita tohto brehu bude určená prevažne rekreatantom. Rovnako ako Pečniansky les, Petržalský breh bude jasne vymedzený voči škodlivým činnostiam, a to najmä v severnej zalesnenej časti v blízkosti Prístavného mostu a Pravého brehu, časti, ktorej bude prislúchať mimoriadny ochranný režim. Rekreatanti budú môcť krajinou voľne prechádzať nielen pozdĺž brehov, ale budú môcť blúdiť. Trvalé trávne porasty budú ponúkať miesta na zastavenie sa, občerstvenie a pozorovanie prírody. Náprotivný breh bude taktiež dostupný omnoho ľahšie. Lokalita bude zároveň zásobárňou vody do budúcich neistých časov.

Čo je potrebné k zmene?

- (a2) využitie existujúceho bunkru na vytvorenie historickej a kultúrnej expozície
- (a3) jasné zadefinovanie ochranného režimu – vyčlenenie presnej zonácie povolených aktivít a ich kontrola
- (b1) spätosť so vzdialenými lokalitami cestami k Dunaju a lávkami cez rušné komunikácie
- (b1) spojnice s voľnou krajinou v susedstve
- (b2) vybudovanie rekreačných hubov s nekomerčným charakterom a spojenie existujúcich zákutí do nerušenej siete
- (b2) dotvorenie turistických trás naskrz
- (b2) obnovenie a revitalizácia Starohájskeho ramena
- (c2) spojenie s náprotivným brehom lodnou linkou
- (c3) vybudovanie zásobárň vody v podobe nádrží a existujúcich vodných plôch

7 Ostrov Kopáč

Aká je lokalita dnes?

Oblasť prírodnej krajiny s veľkým množstvom prírodných zaujímavostí, zákutí a prirodzených vodných plôch a niekoľkých ramien. V susedstve sa nachádza chránené územie Európskeho významu Biskupické lužné lesy a taktiež rafinéria Slovnaft a iné prevádzky pre účel mesta. Lokalita je z väčšej časti zalesnená, nachádzajú sa tu aj trvalé trávne porasty a orná pôda.

Rovnako ako v ostatných lokalitách prírodného krajinného typu, i tu je vyčlenené inundačné územie,

chránené hrádzami. Tie ponúkajú rekreačné využitie s napojením na vodné dielo Gabčíkovo.

Aká má lokalita byť?

Lokalita bude mať naďalej rekreačný charakter, avšak s lepšími možnosťami prístupnosti. Nie sú potrebné zásadné zmeny, lokalita však naplno využije hodnotu prírody a nekultivované plochy budú odstránené. Pre rekreantov vzniknú malé miesta na zastavenie sa a spojitost s Petržalským brehom cez miesto pláže.

Čo je potrebné k zmene?

- (a3) jasné zariadenie ochranného režimu – vyčlenenie presnej zonácie povolených aktivít a ich kontrola
- (b1) spojnice s voľnou krajinou v susedstve
- (b2) vybudovanie rekreačných hubov s nekomerčným charakterom a spojenie existujúcich zákutí do nerušenej siete
- (b2) dotvorenie turistických trás naskrz
- (c2) spojenie s náprotivným brehom malou lodnou linkou

8 Pri Jaroveckom ramene

Aká je lokalita dnes?

Oblasť Jaroveckého ramena a jazera Veľký Zemník je obľúbená najmä medzi určitou vrstvou obyvateľstva vytvárajúcou hausbóty na brehoch Jarovecko-rusoveckej sústavy ramien. Predpokladá sa, že tento stav nie je naďalej udržateľný a ďalšia výstavba pokračovať nemôže, a to aj z legislatívnych dôvodov.

Lokalita je zároveň významnou z hľadiska ornitologického, keďže tu dochádza k dôležitému hniezdeniu vtáctva. To narušuje víziu vybudovania Vodáckeho areálu národného významu na jazere Veľký

Zemník, ktorému sa venuje časť kapitoly Zámery v okolí Dunaja. V lokalite však paradoxne aktuálne prebieha výstavba nultého obchvatu Bratislavy.

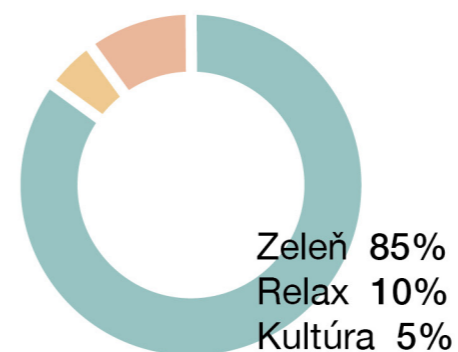
Aká má lokalita byť?

Jarovecké rameno je zložené zo sústavy vodných plôch, ktoré bude možné naďalej rôzne využívať. Na jeho brehoch a brehoch ďalších jazier vzniknú priestranstvá pre návštevníkov, rušné využitie však nie je vhodné. Celá lokalita bude prístupná s ohľadom na ochranu cennej prírody.

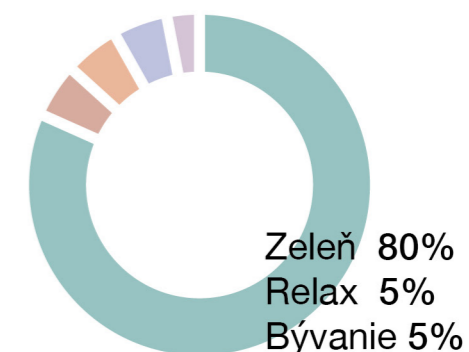
Čo je potrebné k zmene?

- (a3) jasné zariadenie ochranného režimu – vyčlenenie presnej zonácie povolených aktivít a ich kontrola
- (b2) vybudovanie rekreačných hubov s možným komerčným charakterom a spojenie existujúcich zákutí do nerušenej siete
- (b2) vybudovanie nových rekreačných zariadení a lávok len s ohľadom na ochranu prírody
- (b2) dobudovanie národného vodáckeho areálu s ohľadom na ochranu prírody

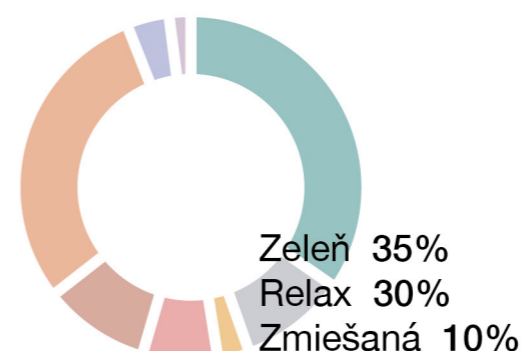
1 Pečniansky les

2 Pri Karloveskom ramene

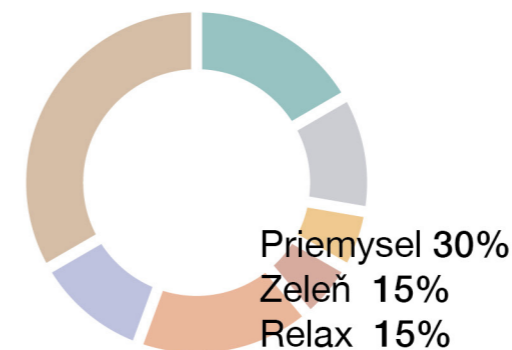
3 Pravé nábrežie

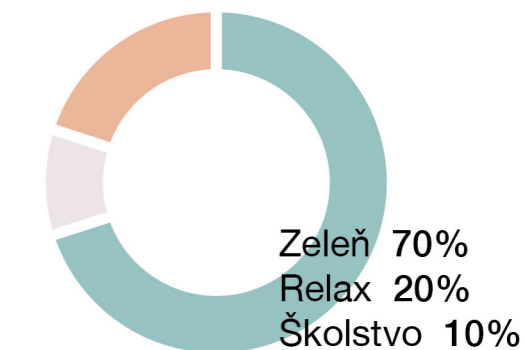
4 Ľavé nábrežie

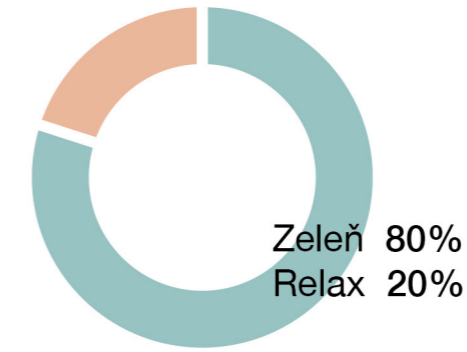
5 Prístav

6 Petržalský breh

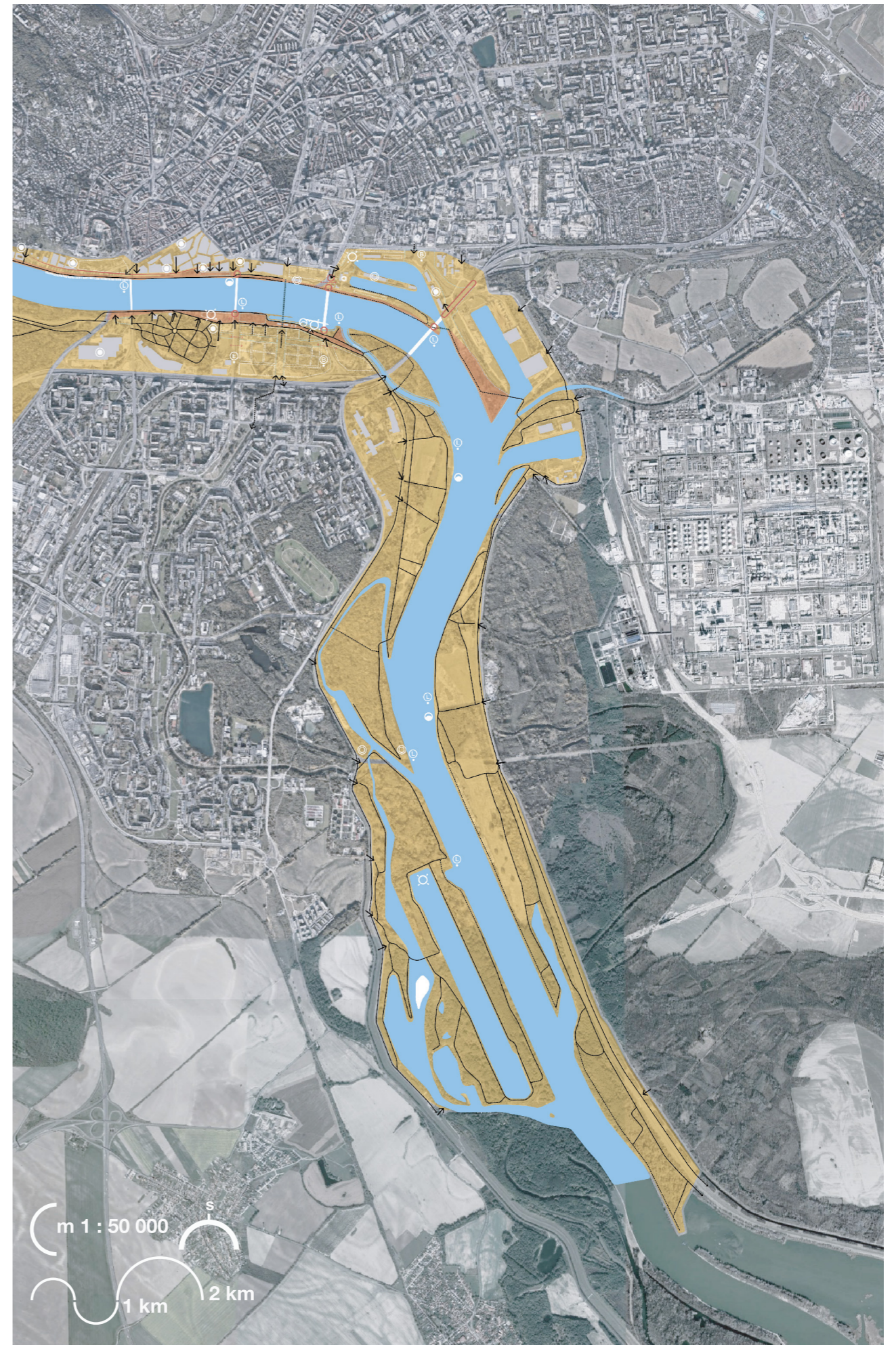
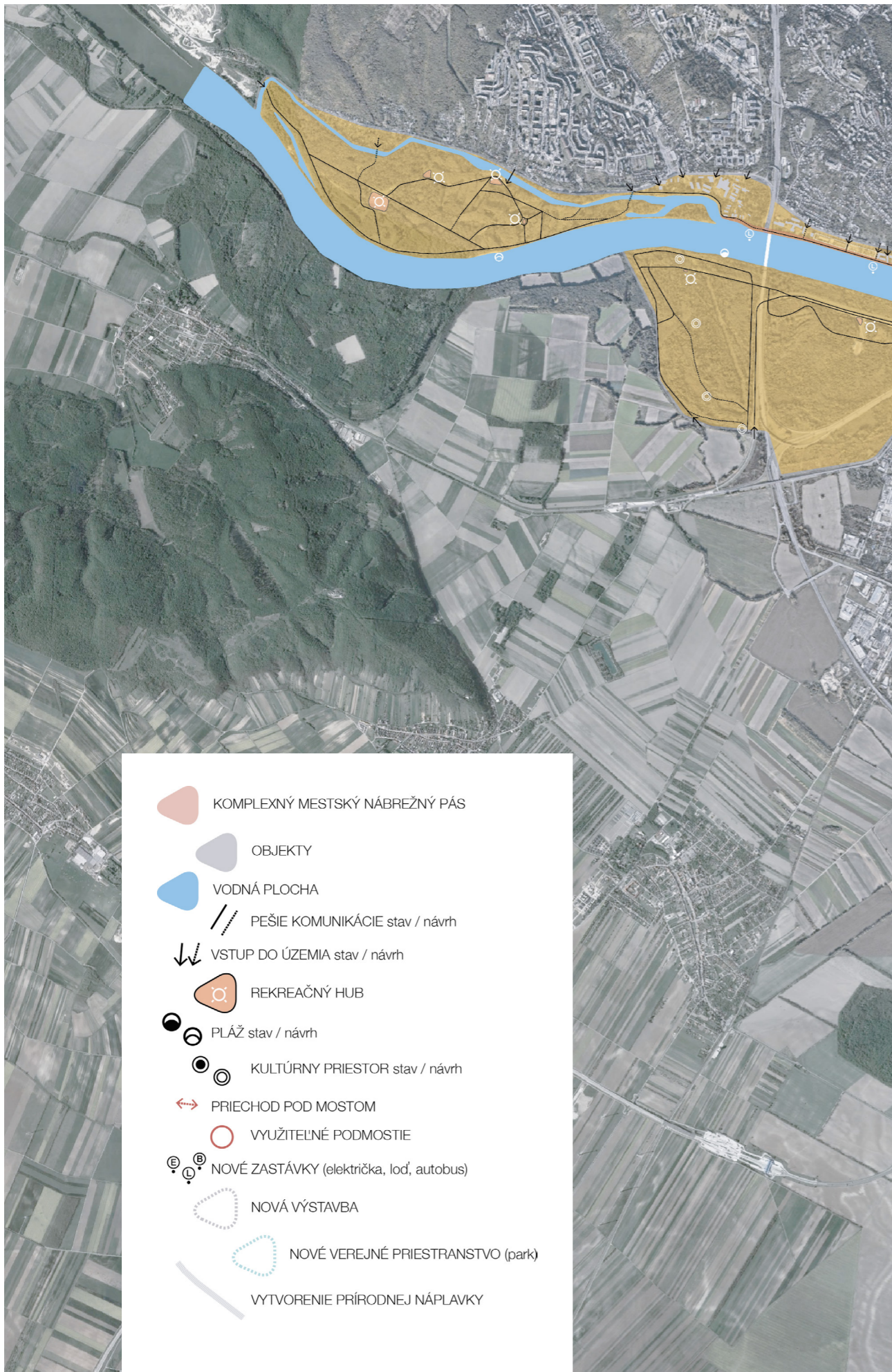

7 Ostrov Kopáč

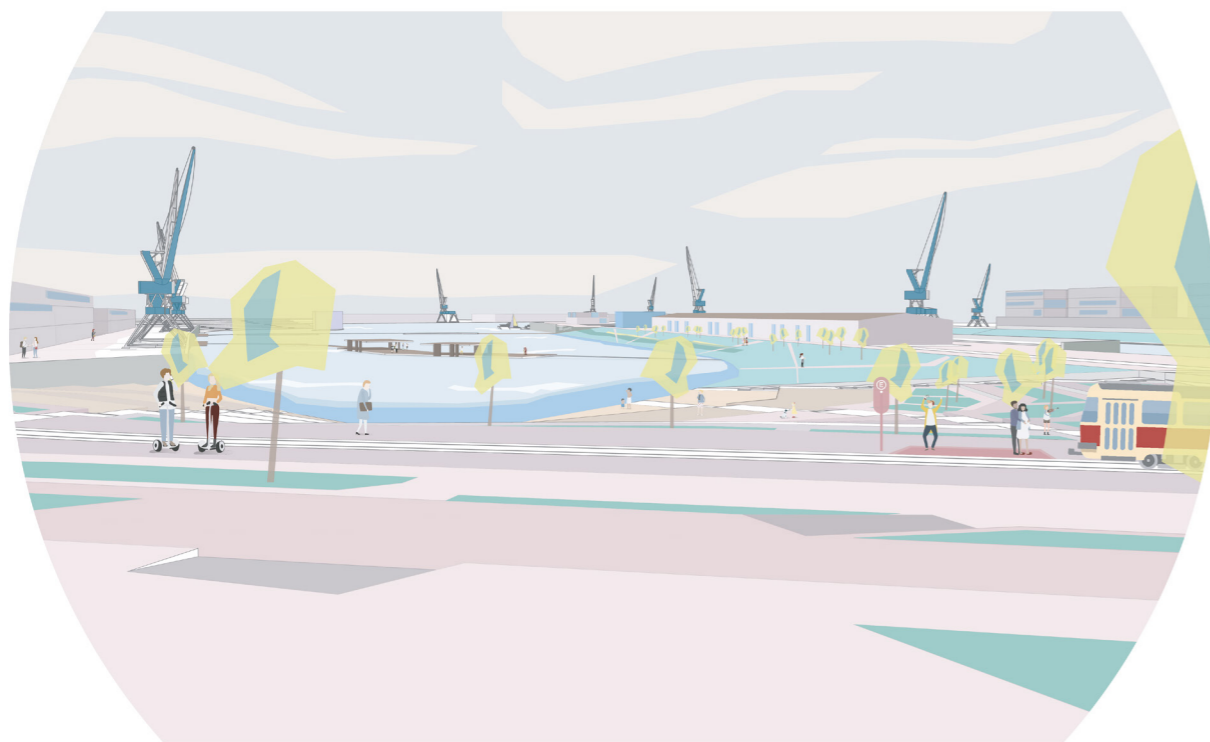
8 Pri Jaroveckom ramene

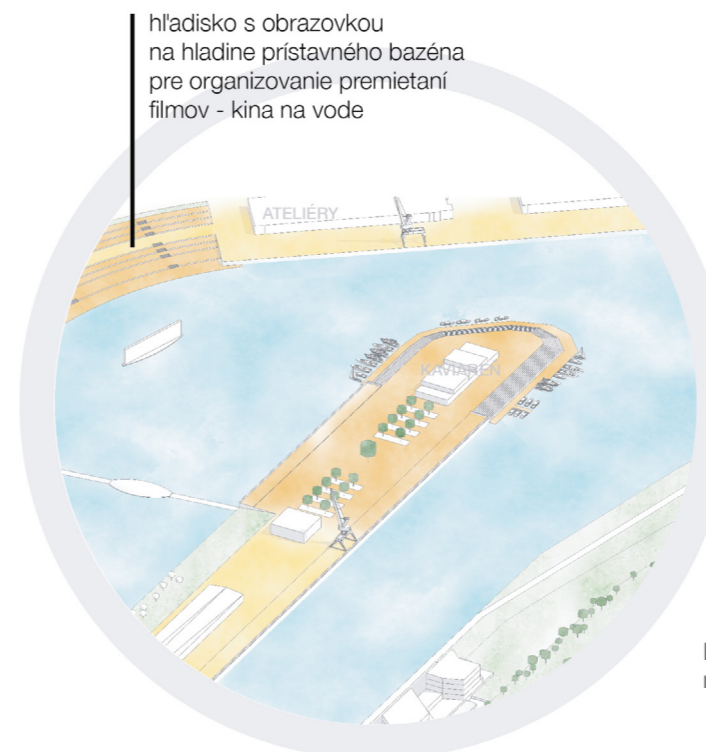
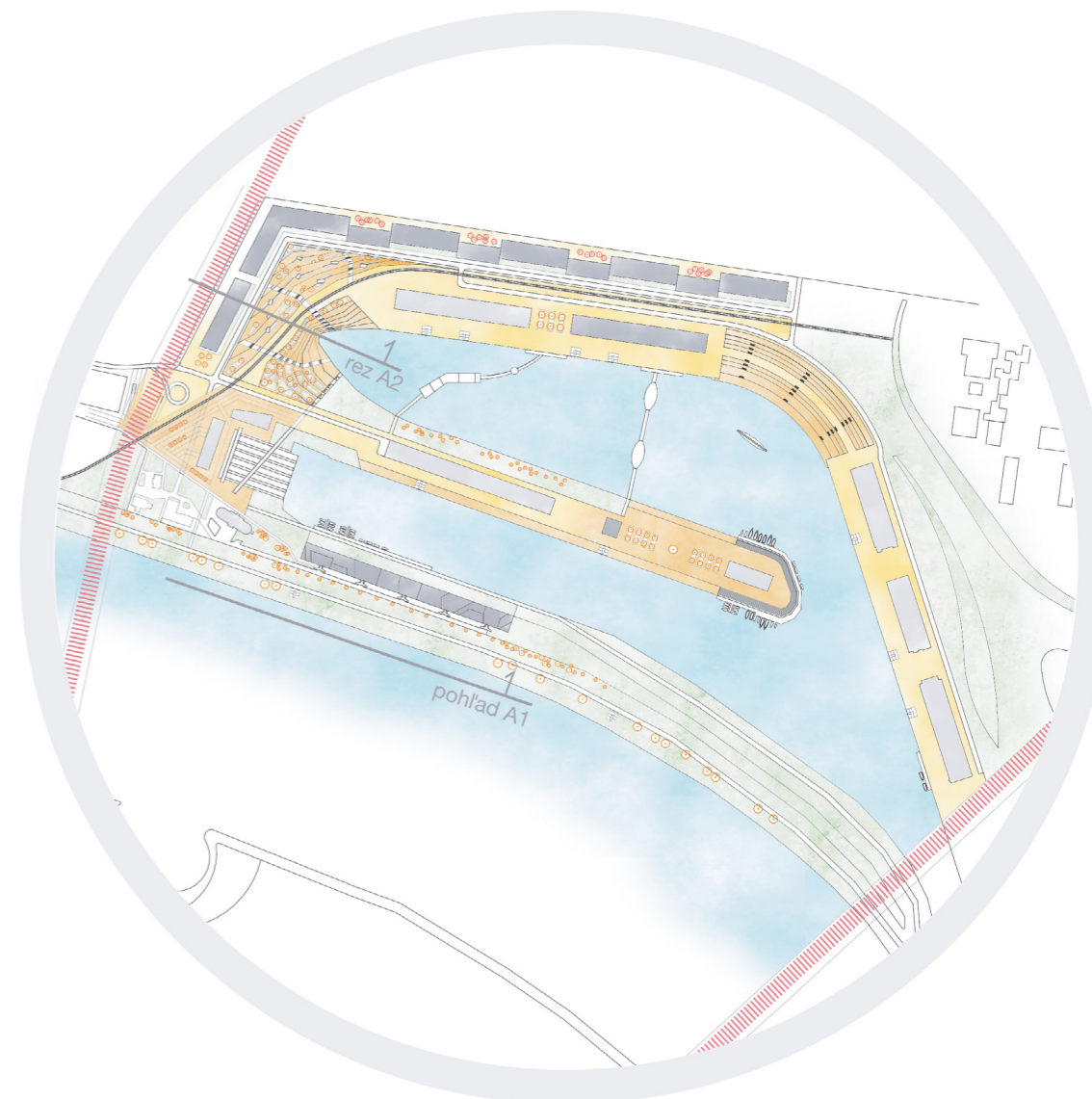

Lokalita Prístav

Zmyslom návrhu tejto lokality je priviesť do areálu ľudí – obyvateľov mesta a ich návštevníkov. Kulmináciou rôznych funkcií – múzea, galérie, administratívnych priestorov, využiteľného parteru, bývania a umeleckých ateliérov, vznikne nová štvrť v doteraz neprebádanej časti Bratislavy.

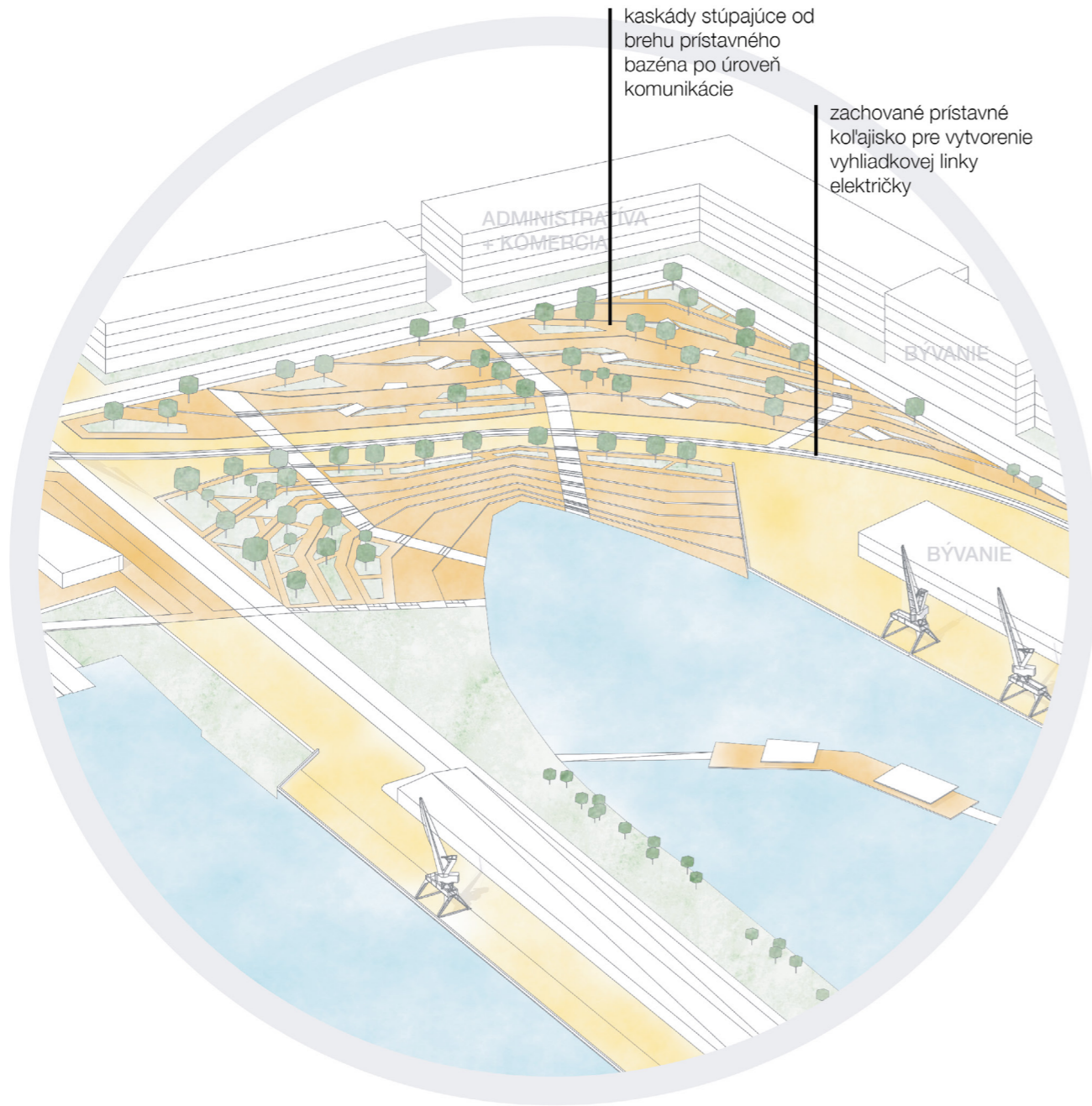

Pohľad z vrchného miesta kaskád na prístavný bazén a zastávku vyhladkovej električky

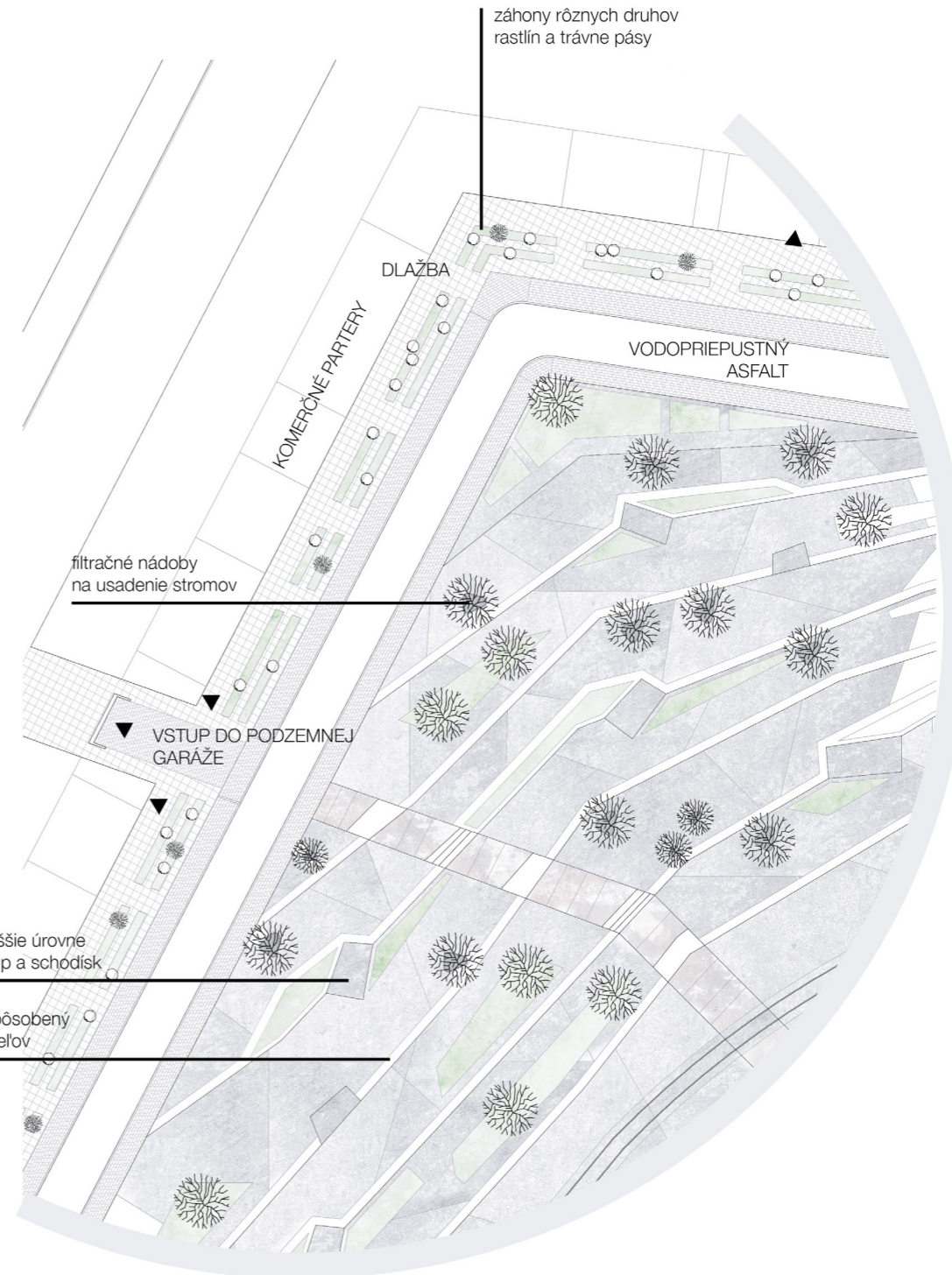
- CHODCI, CYKLISTI, NEMOTOROVÁ DOPRAVA
- MOTOROVÁ DOPRAVA, HLUK
- VEREJNÉ PRIESTRANSTVO (námestie)

Pôdorys navrhovaného stavu a axonometria, ktorá naznačuje výzor cípu a jeho zmysel.

kaskády stúpajúce od brehu prístavného bazéna po úroveň komunikácie

zachované prístavné kolajisko pre vytvorenie vyhládokovej linky električky

záhony rôznych druhov rastlín a trávne pásy

filtráčne nádoby na usadenie stromov

VSTUP DO PODZEMNEJ GARÁŽE

výstupy na vyššie úrovne pomocou rámp a schodísk

okraj úrovne prispôsobený na sedenie užívateľov

Axonometria zobrazujúca kaskády na najvýznamnejšom bode lokality a prepojenia jednotlivých prúdov peších i automobilov.

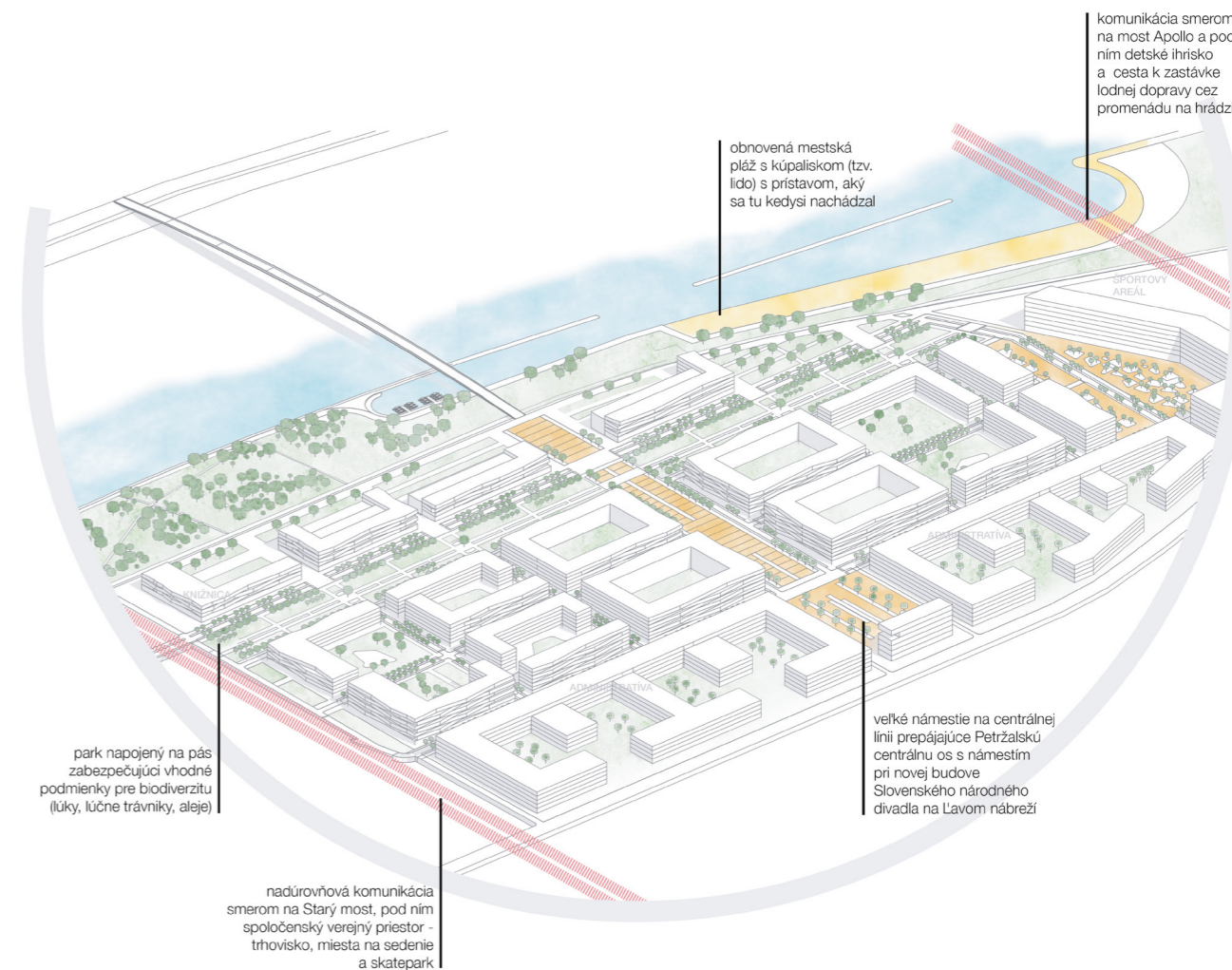
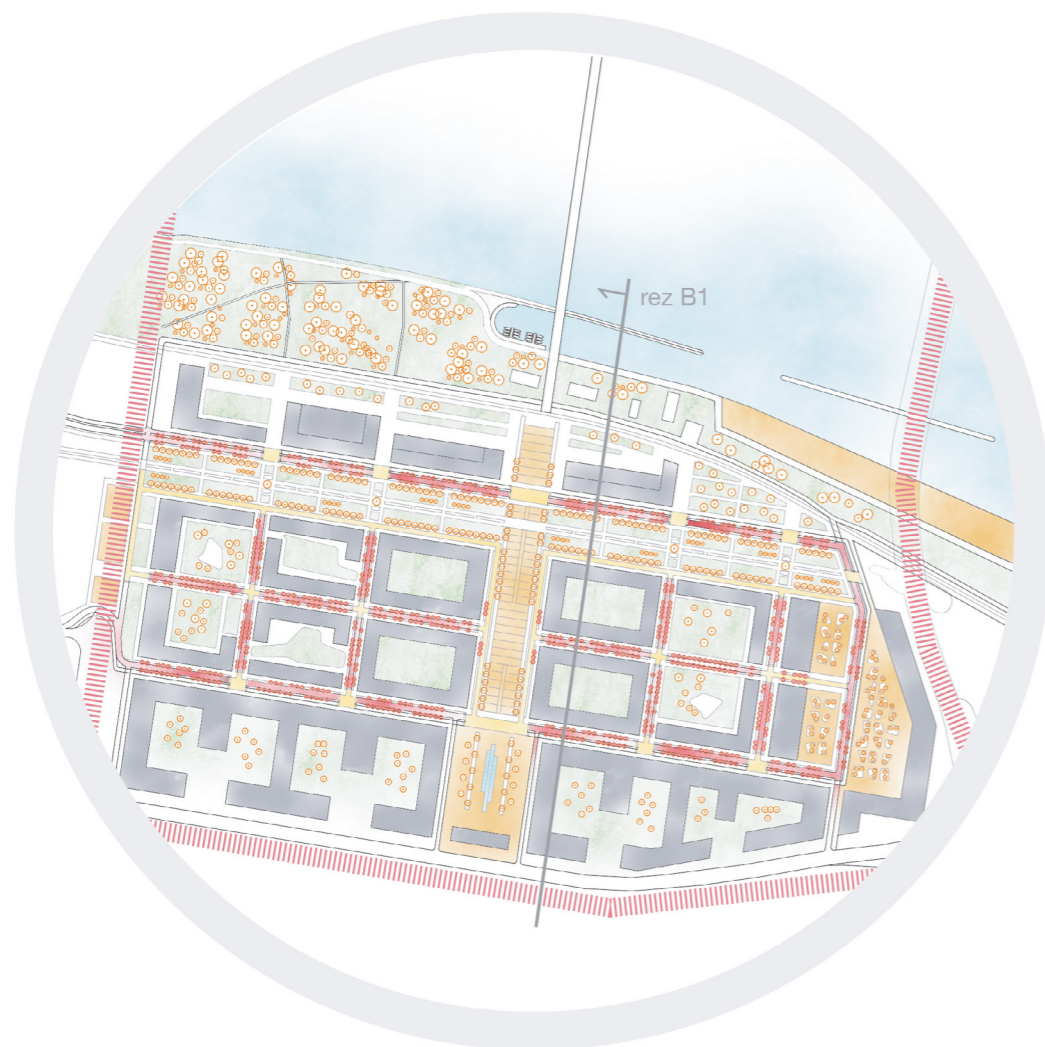
Detail kaskádového priestoru naznačuje, že je otvorený nielen smerom k rieke, ale aj komerčným parterom. Zároveň zobrazuje rôznorodosť riešenia povrchov.

Viac dokumentov je dostupných v online koncepcii.

Lokalita Pravé nábrežie

Zmyslom návrhu tejto lokality je oživenie obľúbenej destinácie starých Bratislavčanov – lida. Okolo neho by mala vzniknúť nová štvrť pre život, prácu i zábavu. Návrh počíta so všetkými aspektmi, ktoré by moderná štvrť mala obsahovať. Je v nej dostatok zelene, verejných priestranstiev i pokojná dopravná premávka neobmedzujúca chodcov či cyklistov.

Pôdorys lokality a axonometria potvrdzujú všestrannosť verejných priestorov a vytvorenie mestskej pláže, ktorá odkazuje na minulosť. Maximálne sa zároveň snaží využiť aj priestory v takzvaných podmostiach.

Viac dokumentov je dostupných v online koncepcii.

Záver

Koncepcia rozvoja bratislavských brehov, ktorá bola zadaním mojej bakalárskej práce, potvrdzuje, že o situáciu verejných priestranstiev v rámci okolia rieky je potrebné sa zaujímať. Zistil som, že mnohé priestory sú zanedbané úplne zbytočne, a problémom ich chátrania je nejednoznačnosť postupov, akými sa činnosť mesta i užívateľov má riadiť. Koncepcia je dokument, ktorý jednotlivé procesy má nastoliť, avšak venuje sa najmä stavu, aký môže nastať.

Vytvoril som niekoľko návrhov, ktoré môžu dopomôcť kultivovanejšiemu prostrediu nábregia Dunaja. Spracoval som niekoľko prístupov, ktorými sa v situáciách, v akých sú mestá ako Bratislava, dokážu riadiť a svoj priestor zdokonaľiť. Výsledkom mojej práce je teda dokument, ktorý problémy analyzuje, porovnáva, riešenia navrhuje a možnosti predkladá.

Zoznam použitej literatúry /tlačená literatúra, knihy/

FREI, Ivana. Management trvalých trávnych porastov v územiach so zvláštnym ochranným režimom. Lednice 2014

Hnutí DUHA. Vliv hospodaření v krajině na průběh a účinek povodní: přehled problémů a doporučená opatření. Brno: Hnutí DUHA 2004. ISBN 80-86834-04-2

NAN, Shi et al. Water And Cities. Managing a Vital Relationship. Gdynia: ISO-CARP 2014. ISBN 978-94-90354-29-9

MELKOVÁ, Pavla et al. Koncepcie pražských břehů. Praha: IPR Praha, Kancelář veřejného prostoru 2014. ISBN 978-80-87931-27-1

MELKOVÁ, Pavla et al. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy. Praha: IPR Praha, Kancelář veřejného prostoru 2014. ISBN 978-80-87931-09-7

VALLO, Matúš et al. Plán Bratislava. Bratislava: Slovart 2018. ISBN 978-80-556-3596-5

Zoznam použitej literatúry /elektronické diela, web/

Neznámy autor. Čo bolo kúpalisko Lido? In: Magazín Nové Lido [online]. [dátum publikácie nedostupný]. Dostupné z: <https://magazin.novelido.sk/bratislava/co-kupalisko-lido/>.

Neznámy autor. História Podhradia (Zuckermandel, Vydrica). In: Kostol Najsvätejšej Trojice, Bratislava - Podhradie [online]. [viď. 2006-09-06]. Dostupné z: https://podhradie.fara.sk/o_podhradi/vznik.

AUGUSTÍN, Radoslav. Varšava dostala novú krajšiu časť a úplne sa tým zmenila. In: Denník N [online]. [viď. 2018-07-27]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/1189521/varsava-dostala-novu-najkrajšiu-casť-a-uplne-sa-tym-zmenila/>.

Zdroje obrazových materiálov

VLASTNÝ FOTOARCHÍV

<http://forumhistoriae.sk/documents/10180/2036597/04-haberlandova-principy-moderneho-byvania-a-urbanizmu-v-diele-architekta-josefa-mareka.pdf>

<https://bratislava.dnes24.sk/bratislavciana-sa-kedysi-zabavali-v-lunaparku-ruske-kolo-sa-krutilo-dlhych-20-rokov-292060>

<http://www.bapodhradie.sk/?id=bc>

<https://nakrasnommodromdunaji.wordpress.com/2014/08/18/pecniansky-les/>

<https://www.bratislavskenoviny.sk>

<https://d4r7.com>

<https://fotografiedb.wordpress.com/2013/09/07/nakladny-pristav/>

Koncepcia online

